

บทที่ 2

ภูมิหลังชีวิตและวรรณกรรมของดอสโตเยฟสกี และทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ จุง

นวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ผ่านการนำเสนอ ลักษณะจิตใจของตัวละครหลักโดยจิตใจของตัวละครหลักได้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น หลังจากที่ได้เผชิญกับความไม่แน่นอนของชีวิตหรือเผชิญชะตากรรมการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของตัวละครนี้ มี ทั้งเกิดความสงบกลมกลืนหรือที่นวนิยายของดอสโตเยฟสกีเรียกว่าก้าวพ้นไปจากชะตากรรม และไม่อาจพบกับความกลมกลืนได้

นวนิยายเรื่องสำคัญ ของดอสโตเยฟสกีที่นำมาศึกษาในที่นี้ได้แก่ *อาชญากรรมและการลงทัณฑ์ อีเคียด เดวิส* และ *พี่น้องคารามาซอฟ*

การที่นวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้ให้ความสำคัญกับจิตใจของมนุษย์นี้จึงทำให้นวนิยายของดอสโตเยฟสกีเป็นนวนิยายที่ต่อต้านวรรณกรรมแนวสังคมนิยมตะวันตก และการที่นวนิยายของดอสโตเยฟสกีสามารถนำเสนอจิตใจของตัวละครหลักได้อย่างลุ่มลึกนั้นเป็นไปได้ว่าเขาได้นำประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในชีวิตของตนมาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบุคลิกภาพของตัวละคร การนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของจุงมาวิเคราะห์ตัวละครหลักนี้นอกจากจะก่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นเรื่องของนวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้ชัดเจนขึ้นแล้ว ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีดังกล่าวยังเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้นด้วย

2.1 ภูมิหลังชีวิตและวรรณกรรมของดอสโตเยฟสกี¹

ฟีโอโดร์ ดอสโตเยฟสกี เป็นนักประพันธ์เอกชาวรัสเซียผู้มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1821 – 1881 ดอสโตเยฟสกีเกิดในสมัยของ ชาร์อ์เล็กซานเดอร์ที่ 1 และเสียชีวิตในสมัยของชาร์อ์เล็กซานเดอร์ที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุโรปกำลังปรับตัวขนานใหญ่เนื่องจากกลุ่มคนชั้นสูงได้รับรู้ถึงความก้าวหน้าทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์จากประเทศมหาอำนาจ เช่น เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส รวมไปถึง สหรัฐอเมริกาด้วย ดังนั้นรัสเซียในฐานะประเทศมหาอำนาจจึงต้องปรับตัวเพื่อมิให้น้อยหน้าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ การปรับตัวของรัสเซียในลักษณะ “แข่งขัน” กับประเทศมหาอำนาจนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมขนาน

---

¹เรียบเรียงจาก Peter J. Couradi, *Fyodor Dostoyevsky* (London: Macmillan, 1988); Edward Wasiolek, *Dostoyevsky: The Major Fiction* (Cambridge: M.I.T. Press, 1964). และ นันทา โชติกะทุกขณะ, *ประวัติศาสตร์รัสเซีย* (กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523).

ใหญ่ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนอย่างรุนแรงและลึกซึ้ง โดยเฉพาะคนชั้นล่างของสังคม นวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้แสดงถึงคุณสมบัติทางจิตใจของตัวละครเมื่อเผชิญหน้ากับความกดดันทางจิตใจซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของรัสเซียในลักษณะดังกล่าว ในช่วงเวลานี้วงการวรรณกรรมของยุโรปตะวันตกก็ได้ปรับตัวทำให้มีการพัฒนาวรรณกรรมแนวสังคมนิยมโดยเน้นความจริงตามที่พิสูจน์ได้ด้วยอายคนะทั้ง 5 เน้นความจริงทางวัตถุ ไม่ใช่ความจริงทางจิตใจ นอกจากนี้วรรณกรรมแนวสังคมนิยมของยุโรปตะวันตกยังมุ่งจำลองวิถีชีวิตของคนชั้นกลางเป็นสำคัญ ความจริงในลักษณะดังกล่าวเป็นความจริงในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับการนำเสนอความเป็นมนุษย์ในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีที่ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติทางจิตใจของมนุษย์เป็นสำคัญ ซึ่งดอสโตเยฟสกีได้กล่าวถึงลักษณะนวนิยายของคนว่าเป็นนวนิยายแนวสมจริงที่อาศัยการรับรู้ที่เหนือกว่า

ดอสโตเยฟสกีเกิดในครอบครัวของนายแพทย์ประจำโรงพยาบาลสำหรับผู้ป่วยไร้ แม่ของเขาเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1821 ซึ่งเป็นช่วงที่ดอสโตเยฟสกีเป็นวัยรุ่น พ่อของดอสโตเยฟสกีเป็นคนเข้มงวดและชอบดุด่าเป็นประจำ ด้วยอุปนิสัยเช่นนี้ก็เป็นได้ที่ทำให้พ่อของเขาเกิดความขัดแย้งกับทาสติดที่ดิน พ่อของดอสโตเยฟสกีเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1839 ในขณะที่เขากำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวิศวกรรมทางการทหารที่กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก พ่อของเขาถูกทาสติดที่ดินฆ่าตาย เล่ากันว่าพ่อของดอสโตเยฟสกีเสียชีวิตเนื่องจากถูกทาสติดที่ดินฆ่าด้วยวิธีการจับกรอกเหล้าจนตาย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่เขายังอยู่ในวัยเยาว์นี้คงเป็นเหตุการณ์ที่ฝังใจดอสโตเยฟสกีเป็นอย่างมากทั้งนี้เนื่องจาก ตัวละครหลักในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีหลายเรื่องมักพลัดพรากจากแม่ และนวนิยายของดอสโตเยฟสกีได้แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูกชายเอาไว้เสมอ เช่น นวนิยายเรื่อง *อีเดีย* มีความขัดแย้งระหว่าง โรโกชินและพ่อของเขา นวนิยายเรื่อง *ควิลส์* มีความขัดแย้งระหว่าง ตัวละครหลักนาม สเตฟานโทรฟีโมวิช กับลูกชาย นวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ* มีความขัดแย้งระหว่าง พี่โอโดร์ คารามาซอฟ กับ มิทรี และ อีวาน ซึ่งลูกชายทั้งสองต่างก็ปรารถนาให้พ่อของตนตาย ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) นักจิตวิทยาคนสำคัญถึงกับกล่าวไว้ว่า ดอสโตเยฟสกีได้ถ่ายทอดปมปัญหาของดอสตงในนวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ* หลังจากที่ได้ทำงานตามที่ได้เรียนมาระยะหนึ่งดอสโตเยฟสกีได้ตัดสินใจหันเหตนเองมาเป็นนักเขียน โดยอาศัยความรู้ที่ได้สั่งสมไว้ในระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ที่วิทยาลัยการช่าง

ผลงานนวนิยายเรื่อง *รักของผู้ยากไร้* เป็นนวนิยายเรื่องแรกที่ได้สร้างชื่อให้แก่ดอสโตเยฟสกีเป็นอันมาก ในขณะที่ดอสโตเยฟสกีกำลังมีชื่อเสียงขึ้นมานั้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของ

---

¹อ่านเพิ่มเติมใน Rene Wellek, *Dostoevsky: A Collection of Critical Essays* (New York: Prentice - Hall, 1962), pp. 98 - 111.

รัสเซียก็เป็นอย่างเข้มข้นพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 1 ได้สั่งให้ทหารคอยจับตาบรรดากลุ่มผู้ที่ต้องการโค่นล้มระบอบของพระเจ้าซาร์ และระบบทาสิตที่ดิน อันที่จริงคอสโตเยฟสกียังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากเท่าใดนัก เขากำลังอยู่ในช่วงที่เกิดความผิดหวังอย่างรุนแรงต่อทัศนคติของ เบลินสกี (Belinsky) นักวิจารณ์สังคมและวรรณกรรมคนสำคัญ ที่มีต่อนวนิยายเรื่อง *ดวงจริงตัวปลอม* ซึ่งเป็นนวนิยายที่คอสโตเยฟสกีมีความพึงพอใจอย่างมาก คอสโตเยฟสกีได้กล่าวถึงคุณค่าของนวนิยายเล่มนี้ในภายหลังว่า “ข้าพเจ้าไม่ได้สร้างสรรค์ข้อคิดใดอื่นในงานทางวรรณกรรมที่สำคัญไปกว่าข้อคิดนี้”³ ดังนั้นคอสโตเยฟสกีจึงได้เริ่มแสวงหาผู้ที่มีความคิดไปในแนวทางเดียวกับตนโดยเขาได้เข้าร่วมกับกลุ่มของเปตราเชฟสกี (Petrashevsky Conspiracy) “ในปี 1845 ปีตราเชฟสกี (Petrashevsky) ปัญญาชนนิยมตะวันตกก่อตั้งกลุ่ม “คืนวันศุกร์” (Friday-Evening) ขึ้นในเซนปีเตอร์เบิร์ก ในช่วงนี้กลุ่มปัญญาชนในรัสเซียมิได้เป็นกลุ่มเฉพาะของพวกเจ้าขุนนางแล้วแต่ขยายมายังคนหลายระดับ นับแต่นายทหารผู้น้อย นักศึกษา ศิลปิน และนักเขียนรุ่นหนุ่ม กลุ่มนี้มีได้มีการสมัครเป็นสมาชิกหรือมีหลักการของกลุ่ม แต่ผู้ที่เข้ากลุ่มเป็นผู้ต่อต้านระบบอัตราภาษีโดย ระบบทาสกรรมกร และระเบียบวินัยที่เข้มงวดของทหาร เรียกร้องความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย เสรีภาพในสิ่งตีพิมพ์ ให้ยกเลิกระบบเซ็นเซอร์ และการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตย การเรียกร้องเหล่านี้เขียนแบบตะวันตก”⁴ การที่เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่กับกลุ่มคืนวันศุกร์นี้จึงทำให้เมื่อรัฐบาลจับกุมกลุ่มคนเหล่านี้ในข้อหาเป็นกบฏต่อต้านพระเจ้าซาร์ คอสโตเยฟสกีจึงพลอยถูกจับไปด้วย

คอสโตเยฟสกีถูกจับในวันที่ 23 เมษายน ค.ศ. 1849 และถูกตัดสินประหารชีวิตโดยในวันที่ 22 ธันวาคม ปีเดียวกัน เขาได้ถูกนำตัวไปยังลานประหาร การประหารชีวิตทำโดยผูกนักโทษเข้ากับหลักประหารและใช้ผ้าผูกตา จากนั้นทหารที่มีหน้าที่ยิงเป้าจะรอสัญญาณจากผู้คุมการประหารระหว่างที่รอการประหารอยู่นั้นคำสั่งลดโทษได้มาถึง คอสโตเยฟสกีได้ลดโทษเป็นจำคุกและให้ทำงานหนักเป็นเวลารวม 10 ปีในเขตไซบีเรียอันหนาวเย็น

³ไชยันต์ รัชชกุล, “บทกล่าวนำ” ใน ฟิโอดอร์ คอสโตเยฟสกี, *ดวงจริงตัวปลอม*, แปลโดย ศ. ศุภศิลป์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมิต ชุววรรณกรรมคลาสสิก, 2537), หน้า 9.

⁴อ่านเพิ่มใน นันทา โชติกะทุกขณะ, *ประวัติศาสตร์รัสเซีย*, หน้า 48 - 67.

นวนิยายเรื่อง *เดวิส* ได้ถ่ายทอดบรรยากาศการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มุ่งโค่นล้มระบอบพระเจ้าซาร์และระบบทาสิตที่ดินเอาไว้โดยตัวละครหลัก สเตฟาน โทรฟีโมวิช เป็นผู้ที่มีส่วนอยู่ในกลุ่มในฐานะปัญญาชนที่มีโอกาสได้แสดงทัศนคติของคนเพียงไม่กี่ครั้ง

นวนิยายของคอสโตเยฟสกีได้กำหนดให้ตัวละครหลักนามมิชกินจากนวนิยายเรื่อง *อีเดีย* บรรยายถึงช่วงเวลาที่นักโทษกำลังจะถูกประหารเอาไว้ด้วยการถ่ายทอดประสบการณ์ทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับนักโทษในช่วงเวลาที่แสนวิปโยคนี้ในสายตาของผู้อื่นเอาไว้ราวกับว่าคนได้ประสบกับเหตุการณ์นั้นมาด้วยตนเองและ

ในช่วงที่ถูกจำคุกนี้เองคอสโตเยฟสกีได้พบกับนักโทษเป็นจำนวนมากนักโทษเหล่านี้ก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจแก่คอสโตเยฟสกีมีใช้น้อยหลังจากที่คอสโตเยฟสกีพ้นโทษออกมาคอสโตเยฟสกีได้เขียนหนังสือที่บรรยายถึงประสบการณ์ในช่วงเวลาที่เขาจำคุกอยู่ชื่อ *Note from House of the Death* ลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy) นักประพันธ์เอกร่วมสมัยกับคอสโตเยฟสกีได้ยกย่องว่าเป็นหนังสือที่ดีที่สุดของคอสโตเยฟสกี

วันที่ 24 ธันวาคม ค.ศ. 1849 คอสโตเยฟสกีถูกใส่ตรวนนำตัวไปยังเขตไซบีเรียด้วยเลื่อนอีกหนึ่งเดือนต่อมาเขาถูกนำตัวไปยังค่ายกักกันที่เมืองโอมสค์(Omsk) สภาพอากาศอันทารุณและผลจากการทำงานหนักนี้เองทำให้อาการของโรคลมชักซึ่งเคยปรากฏอาการขึ้นขณะที่เขากำลังอยู่ในช่วงขัดเกลานวนิยายเรื่อง *รักของผู้ยากไร้* ได้กำเริบขึ้นและกลายเป็นโรคประจำตัวของคอสโตเยฟสกีตลอดชีวิตผลกระทบจากการรักษาทำให้ดวงตาของคอสโตเยฟสกีมีสีแตกต่างกันดังที่ แอนนา กริกอเรฟนา (Anna Grigorevna) ภรรยาของคอสโตเยฟสกีได้บรรยายไว้^๖

นอกจากนี้ในช่วงที่คอสโตเยฟสกีเป็นนักโทษทางการเมืองนี้เขาได้ถูกแยกขังเดี่ยว และได้รับอนุญาตให้อ่านเพียงพระคัมภีร์ฉบับพันธสัญญาใหม่เพียงเล่มเดียวเท่านั้น ตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีมักได้รับอิทธิพลจากเรื่องราวในพระคัมภีร์ผู้มีใช้น้อย โดยเฉพาะตัวละครเอกจากนวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ* มิเพียงได้รับอิทธิพลจากพระคัมภีร์เท่านั้นแต่ตัวละครเอกทั้งสอง คือ อโลซา และซอสติมาต่างก็เป็นนักบวชด้วยกันทั้งคู่ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าคอสโตเยฟสกีได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของตนลงในบุคลิกภาพของตัวละครหลัก

หลังจากพ้นโทษออกมา คอสโตเยฟสกีต้องประสบกับภาวะระส่ำระสายทางการเงินอยู่หลายครั้ง ทั้งจากความล้มเหลวของนิยายสารที่ร่วมกันทำกับพี่ชาย และการติดการพนันในขณะที่เขามีโอกาสเดินทางไปยุโรป ชีวิตของคอสโตเยฟสกีเริ่มมั่นคงขึ้นหลังจากที่เขาได้แต่งงานกับแอนนา กริกอเรฟนาและเธอมีส่วนช่วยในการทำงานของคอสโตเยฟสกีอยู่มีใช้น้อย ผลงานของคอสโตเยฟสกีที่ได้นำมาศึกษาในที่นี้เป็นผลงานที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่คอสโตเยฟสกีได้แต่งงานกับเธอแล้ว ช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่เขาอยู่ในวัยกลางคน ชีวิตของเขาได้ผ่านพ้นประสบการณ์ชีวิตอันเข้มข้นไม่แพ้เรื่องราวในนวนิยายมาอย่างโชกโชน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผลงานในช่วงเวลานี้เป็นผลึกที่เกิดจากการนำประสบการณ์ชีวิตมาถลุงกรองอย่างถี่ถ้วนแล้ว ผลงานที่ได้จึงแสดงถึงลักษณะของความมนุษย์ได้อย่างลุ่มลึกและซับซ้อน ผลงานของคอสโตเยฟสกีในช่วงเวลานี้ที่นำมา

นอกจากนี้มิชกินยังได้แสดงทัศนะที่ไม่เห็นด้วยกับการที่มนุษย์จะทำการตัดสินใจประหารชีวิตมนุษย์ด้วยกันเอง-ผู้วิจัย

^๖ตัวละครหลักในนวนิยายของคอสโตเยฟสกีหลายเรื่องก็มีอาการป่วยเป็นโรคลมชักเช่นกัน เช่น มิชกิน ตัวละครหลักในนวนิยายเรื่อง *อีเดียด* คิริลลอฟ ตัวละครจากนวนิยายเรื่อง *เดวิส* สมอติยาคอฟ ตัวละครจากนวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ*

ศึกษาได้แก่ *อาชญากรรมกับการลงทัณฑ์* คอสโตเยฟสกีเริ่มคิดที่จะเขียนนวนิยายเรื่องนี้ เมื่อปี ค.ศ.1865 ในขณะที่เขาอายุ 44 ปี และนวนิยายเรื่อง *อาชญากรรมและการลงทัณฑ์* ตีพิมพ์ครั้งแรกใน นิตยสาร The Russian Messenger ปี ค.ศ.1866 ระหว่างเดือน มกราคมถึงเดือนธันวาคม นวนิยาย เรื่อง *อีเดียด* คอสโตเยฟสกีเขียนนวนิยายเรื่องนี้ขณะที่เขาอยู่สวีตเซอร์แลนด์ เขาเริ่มเขียนเดือน กันยายน ค.ศ.1867 และเขียนเสร็จในเดือน มกราคม ค.ศ.1869 ขณะที่เขาอายุ 46 ปี ตีพิมพ์ครั้งแรก ใน นิตยสาร The Russian Messenger ปี ค.ศ.1869 ระหว่างเดือน มกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ นวนิยายเรื่อง *ควิลส์* คอสโตเยฟสกีเริ่มคิดที่จะเขียนนวนิยายเรื่องนี้เมื่อปี ค.ศ. 1870 ขณะที่เขาอายุ 49 ปี นวนิยายเรื่องนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร The Russian Messenger ระหว่างปี ค.ศ.1871 - 1872 นวนิยายเรื่อง *พี่น้องคารามาซอฟ* เป็นนวนิยายเรื่องสุดท้ายในชีวิตของคอสโตเยฟสกี เขาเริ่มเขียนนวนิยายเรื่องนี้ในปี ค.ศ. 1878 ขณะอายุ 57 ปี ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร The Russian Messenger ปี ค.ศ.1880 อีกหนึ่งปีต่อมาคอสโตเยฟสกีก็ได้เสียชีวิตลงเมื่ออายุได้ 60 ปี คอสโตเยฟสกี เสียชีวิตในวันที่ 28 มกราคม ค.ศ.1881

2.2 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Jung ประกอบด้วยแนวคิดหลายประเด็นในการทำความเข้าใจ บุคลิกภาพของคนแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ตัวละครหลักได้แก่ แนวคิดเรื่องโครงสร้าง บุคลิกภาพ (The Structure of Personality) พลวัตของบุคลิกภาพ (The Dynamics of Personality) พัฒนาการของบุคลิกภาพ (The Development of Personality) และประเภทบุคลิกภาพ (Psychological Types)

Jung มีแนวคิดว่าบุคลิกภาพคือผลรวมของระบบต่างๆ ที่เรียกว่า Psyche คำว่า Psyche นี้มีราก สัพท์จากภาษาละตินหมายถึง จิตวิญญาณ (Spirit) หรือ วิญญาณ (Soul) แต่สมัยต่อมาความหมายได้ กลายมาเป็น จิตใจ (Mind) ดังนั้น จิตวิทยาจึงเป็นศาสตร์เกี่ยวกับจิตใจ บุคลิกภาพคือผลรวมที่ ประกอบด้วยทั้ง ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ทั้งจิตรู้สำนึก (The Conscious) และจิต ไร้สำนึก (The Unconscious) บุคลิกภาพคือระบบของการทำงานซึ่งมีการจัดระเบียบ การปรับตัว เพื่อให้ ปัจเจกชนสามารถอยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพได้ Jung ปฏิเสธทัศนะที่มองบุคลิกภาพ เป็นส่วนๆ เหมือนตัวต่อ (Jigsaw) Jung มีทัศนะว่าคนเรามีบุคลิกภาพเป็นองค์รวมติดตัวมาตั้งแต่เกิด

เป้าหมายสูงสุดของพัฒนาการทางบุคลิกภาพคือ การผสมผสานกันอย่างกลมกลืนของระบบต่างๆ ของบุคลิกภาพ^๕

บุคลิกภาพคือ ระบบที่หลากหลายที่ผสมผสานกันอยู่ แต่มีการทำงานร่วมกัน และหลายระดับ จุงแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ จิตรู้สำนึก จิตไร้สำนึกส่วนบุคคล (The Personal Unconconscious) จิตไร้สำนึกร่วม (The Collective Unconconscious)

2.2.1 โครงสร้างของบุคลิกภาพ(The Structure of Personality)

โครงสร้างของบุคลิกภาพของจุงประกอบด้วย จิตรู้สำนึก จิตไร้สำนึกส่วนบุคคล และจิตไร้สำนึกร่วม โครงสร้างทางบุคลิกภาพระบบต่างๆทำงานดังนี้

2.2.1.1 จิตรู้สำนึก

จิตรู้สำนึกเป็นเพียงส่วนเดียวของจิตที่ปัจเจกชนสามารถรู้ได้โดยตรง จิตรู้สำนึกปรากฏขึ้นเมื่อแรกเกิด จากการสังเกตเด็กเล็กๆจะสังเกตเห็นการทำงานของจิตรู้สำนึก เช่นการที่เด็กจำแนกและจดจำลักษณะของพ่อแม่ ของเล่นของตน และสิ่งต่างๆรอบตัว จิตรู้สำนึกของเขาจะพัฒนาขึ้นด้วยการทำงานของจิต 4 ลักษณะที่จุงเรียกว่า การคิด(Thinking) การรู้สึก (Feeling) การสัมผัสรู้ (Sensing) การกำหนดรู้ในใจ (Intuiting) เด็กไม่สามารถใช้การทำงานทั้ง 4 ลักษณะได้อย่างทัดเทียมสมดุลกัน เขามักใช้การทำงานลักษณะใดลักษณะหนึ่งมากกว่าลักษณะอื่น ลักษณะที่ถูกใช้มากกว่าลักษณะอื่นนี้จะทำให้เด็กมีพื้นฐานทางบุคลิกภาพแตกต่างจากเด็กอื่นๆ เช่น เด็กที่ใช้การคิดข่อมมีบุคลิกภาพแตกต่างจากเด็กที่ใช้การรู้สึก

นอกจากการทำงาน 4 ลักษณะแล้ว ทักษคติ 2 แบบก็จะกำหนดทิศทางของจิตรู้สำนึกด้วยคือ ทักษคติแบบ Extraversion และ Introversion ทักษคติแบบ Extraversion จะกำหนดให้จิตรู้สำนึกมีทิศทางไปยังโลกภายนอกหรือ ภาวิสัย (Objective) ส่วนทักษะคติแบบ Introversion จะกำหนดให้จิตรู้สำนึกมีทิศทางเข้ามายังโลกภายในหรือ อัควิสัย (Subjective)

การทำงานของจิตรู้สำนึกจะทำให้คนๆนั้นมีลักษณะเป็นปัจเจก หรือมีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ หรือเรียกว่า กระบวนการทำให้เป็นคน(Individuation) เป้าหมายของกระบวนการทำให้เป็นคนคือ การรู้จักตนเองอย่างสมบูรณ์ หรือการตระหนักรู้ในตนเอง กระบวนการทำให้เป็นคน และจิตรู้

^๕ Calvin S. Hall and Vernon J. Nordby, *A primer of Jungian psychology* (U.S.A.: Mentor, 1973), p.

^๖ Calvin S Hall and Vernon J. Nordby, *A primer of Jungian psychology*. p. 34.

สำนึกจะทำงานควบคู่กันไปในกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพ การเริ่มต้นของจิตสำนึกก็คือการเริ่มต้นของกระบวนการทำให้เป็นคนด้วย การเพิ่มการรู้สำนึกก็จะยิ่งทำให้เป็นปัจเจกมากยิ่งขึ้น จากกระบวนการทำให้เป็นคนของจิตสำนึกทำให้มีองค์ประกอบของจิตอันใหม่ขึ้นมาอันหนึ่งจึงเรียกว่า The Ego

The Ego คือชื่อที่จงใช้สำหรับองค์ประกอบของบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่จัดระเบียบให้แก่จิตสำนึก ทำให้การรับรู้ การจดจำ การคิด การรู้สึก ของจิตสำนึกเป็นไปอย่างราบรื่น ถึงแม้ว่า The Ego จะเป็นเพียงส่วนเล็กๆ ของบุคลิกภาพทั้งหมด แต่เป็นส่วนที่มีความสำคัญเพราะเป็นส่วนที่ทำหน้าที่เหมือนคนเฝ้าประตูให้แก่จิตสำนึก นอกเหนือจาก The Ego จะทำหน้าที่รับรู้แล้ว The Ego ยังทำหน้าที่เลือกสรร การปรากฏของ การคิด การรู้สึก การจดจำ หรือการรับรู้ในสิ่งต่างให้แก่จิตสำนึกด้วย การคัดสรรมีผลให้ สิ่งที่เข้ามาสู่จิตสำนึกมีมาน้อยไม่เท่ากัน ในวันหนึ่งๆ มีประสบการณ์เกิดขึ้นแก่เรามากมาย แต่การที่ประสบการณ์ทั้งหมดไม่ได้อยู่ในจิตสำนึกเนื่องจาก The Ego ได้ขจัดมันออกก่อนที่จะเข้ามาสู่จิตสำนึก The Ego จะทำหน้าที่รักษาเอกลักษณ์ และความสม่ำเสมอต่อเนื่องให้แก่บุคลิกภาพด้วยการ คัดสรร ขจัดประสบการณ์บางส่วนออกไป จึงเป็นผลทำให้ปัจเจกชนมีบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง หากใครมีบุคลิกภาพเด่นด้วยการรู้สึก The Ego จะรับประสบการณ์เกี่ยวกับการรู้สึกเข้าสู่จิตสำนึกได้มากกว่าการทำงานด้านอื่น หากใครมีบุคลิกภาพเด่นด้วยการคิด ความคิดก็จะเป็นประสบการณ์ที่เข้ามาสู่จิตสำนึกได้มากกว่าความรู้สึก The Ego ของผู้ที่มีความเป็นคนสูงจะเปิดรับประสบการณ์ให้แก่จิตสำนึกได้มากกว่า และสามารถรับมือกับประสบการณ์ที่มีความรุนแรงได้ดีกว่า The Ego จะรับรู้ประสบการณ์ที่เข้มข้นรุนแรงได้ดีกว่าประสบการณ์ที่บางเบาผิวเผิน

2.2.1.2 จิตไร้สำนึกส่วนบุคคล

ประสบการณ์ที่เคຍอยู่ในจิตสำนึกไม่ได้สูญหายไปจากบุคลิกภาพ แต่จะถูกเก็บไว้ในส่วนของจิตไร้สำนึกส่วนบุคคล จิตส่วนนี้จะทำงานร่วมกับ The Ego โดยจะเป็นส่วนที่เก็บสาระที่ไม่เหมาะกับจิตสำนึกของปัจเจก หรือไม่เหมาะสมกับลักษณะเด่นของการทำงานในจิตสำนึกในขณะนั้น ประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งครั้งหนึ่งยังเคຍอยู่ในจิตสำนึกเหล่านี้จะถูกเก็บกด (Repressed) สะกดกลั้น (Suppressed) ลืม (Forgotten) หรือ การเพิกเฉยไม่รับรู้ (Ignored) จากเหตุผลบางประการ เช่น เป็นประสบการณ์ที่ไม่พึงพอใจ ปัญหาที่ไม่อาจแก้ไข หรือการกระทำที่ผิดศีลธรรม เป็นต้น ประสบการณ์เหล่านี้จะมีกำลังอ่อนในระยะแรกที่จะทำให้เกิดการรับรู้อยู่ในจิตสำนึก แต่ประสบการณ์ในจิตไร้สำนึกส่วนบุคคลเหล่านี้สามารถขึ้นมาเป็นประสบการณ์ที่รับรู้ได้หากสถานการณ์หรือสิ่งเร้าเหมาะสม ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับเราในแต่ละวันบางประสบการณ์ที่เราไม่

ทันได้สังเกตพบประสบการณ์นั้นอาจไปปรากฏเป็นความฝันในตอนกลางคืนได้ จิตไร้สำนึก ส่วนบุคคลมีหน้าที่ที่สำคัญคือการสร้างความฝัน

ปมคือกลุ่มของสาระที่อยู่ในจิตไร้สำนึกส่วนบุคคล Jung ศึกษาปมโดยใช้การทดสอบการเชื่อมคำ โดยจะมีการอ่านคำจำนวนหนึ่งแล้วให้ผู้ฟังบอกว่าคำใดที่กระทบใจ Jung พบว่าบางครั้งคนเราใช้เวลาในการตอบ และเมื่อให้คำอธิบายถึงสาเหตุก็ทำไม่ได้ Jung คาดว่าที่ใช้เวลาานเนื่องจากอารมณ์ในจิตไร้สำนึกคอยขัดขวาง ปมนี้มีลักษณะเหมือนกับเป็น “บุคลิกภาพน้อย” ที่อยู่ในบุคลิกภาพโดยรวม ปมจะมีพลังงานของตนเองมีการทำงานอย่างอัตโนมัติ ปมบางอย่างอาจมีขนาดใหญ่และเข้มแข็งจนควบคุมบุคลิกภาพทั้งหมดหรือใช้ประโยชน์จากระบบอื่นๆ ของบุคลิกภาพเพื่อนำให้ปมนี้สามารถบรรลุเป้าหมายได้⁷

2.2.1.3 จิตไร้สำนึกร่วม

บุคลิกภาพของคนเรานี้เป็นมรดกตกทอดจากอดีตที่มีลักษณะเป็นแบบพิมพ์เขียว (Blueprints) ซึ่งเป็นผลพวงจากกระแสแห่งวิวัฒนาการและบรรพบุรุษของมนุษย์เองด้วย บุคลิกภาพของปัจเจกชนมีความเชื่อมโยงกับอดีตที่ไม่ใช่เป็นเพียงอดีตของปัจเจกตนเองเท่านั้นแต่เป็นอดีตของเผ่าพันธุ์ (The Species) หรืออาจย้อนกลับไปไกลก่อนที่จะมีสิ่งมีชีวิตถือกำเนิดขึ้นมาก็เป็นได้⁸ ในจิตไร้สำนึกร่วมนี้ประกอบไปด้วย “สาระ” (Content) เป็นจำนวนมากซึ่งสาระต่างเหล่านี้เรียกว่า อาร์คีไทป์ (Archetype) เนื้อหาสาระของจิตไร้สำนึกร่วมไม่เคยปรากฏขึ้นมาสู่จิตไร้สำนึกของปัจเจกชนได้เลยจนตลอดชีวิตเนื้อหาสาระเหล่านี้เป็นแนวโน้มของแบบแผนการสนองตอบต่อสิ่งเร้าที่มนุษย์มีอยู่ร่วมกัน เรียกสาระอีกอย่างว่า Prototype Jung ได้ใช้เวลาร่วม 40 ปีในบั้นปลายชีวิตเพื่อสำรวจและเขียนเกี่ยวกับอาร์คีไทป์ซึ่งมีเป็นจำนวนมากมาย เช่น อาร์คีไทป์เกี่ยวกับการเกิดและการตาย การกำเนิดใหม่ วีรบุรุษ พระเจ้า ปีศาจ วัยกลางคนผู้เฉลียวฉลาด แม่พระธรณี ต้นไม้ ดวงอาทิตย์ พระจันทร์ ฯลฯ Jung ได้เขียนไว้ว่า เรามีอาร์คีไทป์มากเท่ากับจำนวนสถานการณ์ในชีวิตและเหล่านี้คือประสบการณ์ที่อยู่ในจิต (Psychic) ของเรา แต่ไม่ใช่ประสบการณ์ในลักษณะของตัวสาระหากเป็นเพียงรูปแบบ (Forms) การเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ได้จารึกประสบการณ์ต่างเหล่านี้ลงในจิตของเราให้มีเนื้อหาซึ่งจะบอกถึงรูปแบบหรือลักษณะการรับรู้และกระทำ หรือจะกล่าวว่า อาร์คีไทป์จะมีสาระขึ้นมาเมื่อมันกลายเป็นจิตไร้สำนึก หรือกล่าวได้ว่าอาร์คีไทป์เป็นความโน้มเอียงที่จะเชื่อในปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มหัศจรรย์ เช่น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมืด ความรู้สึกที่ต่อธรรมชาติที่น่าเกรงขาม หรือความรู้สึกต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

⁷ Calvin S Hall and Vernon J. Nordby, *A primer of Jungian psychology*. p. 36.

⁸ Ibid.

อาร์ตีไทป์ที่จูงค้นพบมีเป็นจำนวนมากแต่อาร์ตีไทป์ที่มีบทบาทสำคัญต่อบุคลิกภาพของทุกคนมี 4 ดังต่อไปนี้

1. The Persona

คำว่า Persona แปลว่า หน้ากาก ที่ใช้สำหรับสวมในการแสดงละคร ซึ่งเป็นความหมายที่ทฤษฎีจิตวิเคราะห์แนว Jung ก็ใช้ในความหมายแนวเดียวกัน The Persona เป็นลักษณะเหมือนการสวมหน้ากากที่คนจะใช้แสดงต่อบุคคลอื่นมีจุดประสงค์สำหรับการปรับตัว ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อื่นหรือให้สังคมยอมรับตน

The Persona จำเป็นต่อการอยู่รอดในการอยู่ร่วมกันในสังคม ในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นซึ่งเมื่ออยู่ลำพังส่วนตัวคนเราสามารถถอดหน้ากากนั้นออกได้ คนโดยทั่วไปมีหน้ากากมากกว่าหนึ่งซึ่งจะเปลี่ยนไปตามกาลเทศะ

แต่อย่างไรก็ตาม The Persona นั้นมีทั้งคุณและโทษต่อบุคลิกภาพได้เท่าๆ กัน หากว่าผู้ใดไม่สามารถระวางบทบาทของตนได้ และ The Ego ของคนๆ นั้นเริ่มยึดถือ The Persona จนเกินไปก็จะทำให้บุคลิกภาพด้านอื่นๆ ถูกเพิกเฉย จนกระทั่งอาจทำให้ผู้นั้นเกิดความแปลกแยกจากธรรมชาติของตนก็จะทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้นแก่บุคลิกภาพได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าส่วนอื่นของบุคลิกภาพไม่ได้รับการพัฒนาขณะที่ The Persona ได้รับการพัฒนาจนเกินไป ภาวะที่ The Ego ยึดถือใน The Persona มากเกินไปจะทำให้มีปัญหาทางบุคลิกภาพ เนื่องจากจะเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว แยกแยกกับผู้อื่น ไม่สามารถเกิดความรู้สึกสนิทใจกับใครหรือกลุ่มใดได้อย่างแท้จริง คนที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตเนื่องจากเป็นผู้ที่ยึดติดใน The Persona นี้จะรู้สึกว่า การดำเนินชีวิตไปของตนเป็นเหมือนการเล่นละครแต่ไม่สามารถวางบทลงได้เพราะการวางบทลงนั้นจะทำให้ตนต้องเผชิญกับความว่างเปล่าหากความหมายที่แท้ในการดำเนินชีวิตไม่พบ และหากผู้ใดติดอยู่ในภาวะอย่างนี้นานวันเข้าก็จะทำให้มีปัญหาต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

2. The Anima and The Animus

The Anima Archetype คือ ด้านของความเป็นหญิง (Femininity) ในจิตของผู้ชาย ส่วน The Animus Archetype คือ ด้านของความเป็นชาย (Masculinity) ในจิตของผู้หญิง ในบุคคลหนึ่งๆ จะมีลักษณะของเพศตรงข้ามอยู่ทั้งความเป็นชายและความเป็นหญิง ความเป็นหญิงและความเป็นชายนี้ไม่ใช่มีความหมายเฉพาะด้าน ชีวภาพ หรือ ด้านฮอว์โมนแต่ยังรวมถึง ทักษะคิดและความรู้สึกด้วย ผู้ชายจะพัฒนาความเป็นหญิงของเขาด้วยการรู้จักคบหาสมาคมกับเพศหญิงในหลายๆ ชั่วอายุคน (Generations) สืบเนื่องกันมา ผู้หญิงก็เช่นกันจะพัฒนาความเป็นชาย ด้วยการคบหาสมาคมกับเพศชาย คนเพศหนึ่งต้องการคุณลักษณะของเพศตรงข้ามเพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม บุคลิกภาพจึงจะสอดคล้อง กลมกลืน ปรับตัวได้ดี ทั้งนี้บุคคลต้องแสดงออกดังบุคลิกลักษณะด้านที่

ตรงข้ามกับเพศของคน โดยรู้ตัวมานานับหลายชั่วอายุ เพศหนึ่งจะต้องการเพศที่ตรงกันข้าม The Anima และ The Animus เป็นอาร์คีไทป์ที่จำเป็นต่อการอยู่รอดเช่นเดียวกับ The Persona⁹

3.The Shadow

The Shadow เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ใกล้เคียงกับสัตว์มากกว่า อาร์คีไทป์อื่น ๆ เป็นธรรมชาติที่เป็นไปตามสัญชาตญาณ The Shadow มีรากลึกที่สุดในประวัติศาสตร์พัฒนาการ บางทีอาจเป็นอาร์คีไทป์ที่มีพลังมากที่สุด มีศักยภาพมากที่สุดรวมถึงเป็นอันตรายมากกว่าอาร์คีไทป์อื่นๆ ด้วย The Shadow เป็นแหล่งของสิ่งที่ดีที่ที่สุดและเลวที่ที่สุดของมนุษย์ โดยเฉพาะกับผู้ที่มิเพศเดียวกัน¹⁰

เมื่อคนเราอยู่ในสังคมเราจำเป็นจะต้องควบคุม วิญญาณสัตว์ของคนซึ่งมีอยู่ใน The Shadow ในการควบคุมนี้คนเราจะเก็บกด The Shadow ไว้และสร้างหน้ากาก The Persona เพื่อต้านอิทธิพลจาก The Shadow ผู้ที่สามารถควบคุมวิญญาณสัตว์ในธรรมชาติของตนเองได้จะกลายเป็นผู้มีวัฒนธรรม แต่ก็อาจต้องสูญเสียพลังสร้างสรรค์ พลังทางอารมณ์อันเข้มข้น รวมทั้งการหยั่งลึกภายใน เนื่องจากผู้ที่เก็บกด The Shadow เอาไว้นี้เท่ากับว่าคน ๆ นั้นได้ตัดตนเองออกจากภูมิปัญญาที่เป็นสัญชาตญาณตามธรรมชาติ ซึ่งภูมิปัญญานี้วัฒนธรรมมีอาจจะมอบให้ได้ ชีวิตที่ปราศจาก The Shadow จะสิ้นเชิง ขาดความมีชีวิตชีวา

เมื่อ The Ego และ The Shadow ทำงานใกล้ชิดกันกลมกลืนกัน คนๆ นั้นจะรู้สึกเต็มไปด้วยชีวิตชีวา มีพลังซึ่งจะพบได้ว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มักจะรู้จักนำสัญชาตญาณมาใช้ด้วย แต่อย่างไรก็ตามหากนำมาใช้มากเกินไปก็จะกลายเป็นผู้ที่หมกมุ่นใน โลกีย์วิสัย หรือกลายเป็นคนวิตถารไปได้ ดังคำกล่าวที่ว่า อัจฉริยะกับความบ้ามันอยู่ใกล้กัน นอกจากนี้ The Shadow ยังบรรจุไว้ซึ่งสัญชาตญาณพื้นฐานในการเอาตัวรอด ซึ่งจะแสดงอิทธิพลในเวลาที่จำเป็น ดังจะพบได้ในสถานการณ์ที่ต้องการการตัดสินใจอย่างฉับพลันและการสนองตอบซึ่งไม่มีเวลาที่จะประเมินสถานการณ์ หรือเวลาคิดเกี่ยวกับการสนองตอบที่เหมาะสม ในสถานการณ์อย่างนี้ The Ego จะอยู่ในภาวะชะงักงัน เพราะเป็นขณะที่คาดไม่ถึง และช่วงนี้ The Shadow ในจิตไร้สำนึกจะแสดงออกตามวิถีทางของมัน หากว่า The Shadow ไม่ได้ถูกเก็บกดไว้ในบุคลิกภาพ เป็นเวลานานการจัดการกับช่วงเวลาฉุกเฉินนั้นก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากว่า The Shadow ถูกเก็บกดไว้การแก้ไขสถานการณ์ก็จะเกิดความล้มเหลวเป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่อาจช่วยตนเองได้

แต่เมื่อมาพิจารณาถึง “ปีศาจ(Evil)” หรือ “สิ่งชั่วร้าย(Nefarious)” ที่แฝงอยู่ใน The Shadow คนเรายังมีแนวโน้มที่จะกดด้านชั่วร้ายของ The Shadow ออกไปจากจิตไร้สำนึก ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้หายไปไหนมันจะไปแฝงอยู่ในจิตไร้สำนึกครั้งพอนานเข้า เมื่อคนเราต้องเผชิญกับวิกฤติ หรือ

⁹ Ibid., p. 46.

¹⁰ Ibid., p. 48.

สถานการณ์ที่ก่อความยุ่งยากกับชีวิต The Shadow จะอาศัยช่วงเวลานี้แสดงพลังมีอิทธิพลเหนือ The Ego ยกตัวอย่างเช่น คนที่มีความประพฤตินิสัยในสายตาของคนอื่นตลอดเวลา แต่ทว่าเมื่อได้ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เข้าไปสิ่งที่ถูกเก็บไว้ในจิตไร้สำนึกก็จะแสดงตนออกมา

The Shadow เป็นอาร์คีไทป์ที่มีพลังมากและเป็นไปไม่ได้ที่จะปฏิเสธอาร์คีไทป์นี้ ธรรมชาติที่แฝงอยู่ใน The Shadow มีทั้งด้านที่ดีและด้านที่ร้าย เมื่อ The Shadow มีพลังมากและไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเหมาะสมในการอยู่ในสังคม ในงานเขียนของ Jung ในปี ค.ศ. 1918 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลง Jung ได้กล่าวว่า “สัตว์ร้ายในตัวเราได้กลายเป็นปีศาจเพราะมันถูกเก็บกดไว้” Jung ได้กล่าวต่อไปว่า “ไม่มีเหตุผลที่จะต้องสงสัยว่าทำไมจึงไม่มีศาสนาใดทำให้เลื่อมใสศรัทธา ต้องทะเลาะกับชาวคริสเตียน และทำไมโลกจึงไม่เคยพบกับการหลั่งเลือดมากเท่ากับสงครามของชาวคริสเตียน”¹¹ ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาคริสต์สอนให้เก็บกด The Shadow มากเช่นเดียวกันใน สงครามโลกครั้งที่ 2 การหลั่งเลือดนี้เป็นผลของการได้กลับของ The Shadow ที่มีต่อกระบวนการทางสังคมดังนั้นจึงสรุปได้ว่า The Shadow ทำให้ บุคลิกภาพของคนเราเต็มไปด้วยพลัง มีชีวิตชีวา มีความสร้างสรรค์ทรงพลัง ถ้าหากปฏิเสธ The Shadow จะทำให้บุคลิกภาพตื้นเขิน ไร้ชีวิตชีวา

4. The Self

แนวคิดเรื่องผลรวมของจิตหรือบุคลิกภาพ คือหัวใจของจิตวิเคราะห์ของ Jung ความเป็นองค์รวมของบุคลิกภาพนี้มีได้มีลักษณะเหมือนภาพต่อ (Jigsaw) ที่ประกอบเข้าด้วยกันแต่หมายถึงพัฒนาการที่ก้าวไปสู่การมีวุฒิภาวะ (Mature) สิ่งที่ทำให้บุคลิกภาพก้าวไปสู่ความเป็นองค์รวมนี้คือ อาร์คีไทป์ที่ Jung เรียกว่า The Self

The Self เป็นอาร์คีไทป์ที่อยู่ศูนย์กลางในจิตไร้สำนึกร่วมเสมือนกับ ดวงอาทิตย์ที่เป็นศูนย์กลางของระบบสุริยะจักรวาล The Self เป็นอาร์คีไทป์ที่ทำให้เกิดแนวโน้มของความเป็นระเบียบ (Order) ทำให้เกิดการจัดระบบ (Organization) และทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ (Unification) ทำให้อาร์คีไทป์ทั้งหลายอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องประสานกลมกลืนรวมไปถึงจิตไร้สำนึกด้วย ความเป็นเอกภาพของบุคลิกภาพเป็นความรู้สึกถึงความราบรื่นกลมกลืน เมื่อคนๆหนึ่งกล่าวว่า ตนรู้สึกกลมกลืนในตนเองและโลกนั้นแสดงว่า The Self ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันหากใครกล่าวว่า ตนรู้สึกถึงความแตกแยก ขาดความกลมกลืนมีความขัดแย้งจนราวกับว่า ตนกำลังจะแตกออกเป็นเสี่ยงๆ แสดงว่า The Self กำลังบกพร่อง เช่นผู้ที่มีบุคลิกแปลกแยกหรือผู้ที่ป่วยเป็นจิตเภท (Schizophrenic) เป็นต้น

เป้าหมายสูงสุดของพัฒนาการทางบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลคือ การประจักษ์แจ้งในตน (Self - Realization) ซึ่งไม่ใช่หนทางที่ง่ายดาย แต่เป็นสิ่งที่ยากและซับซ้อนมากจนกระทั่งยากที่ใคร

¹¹ Ibid., p. 50.

จะสามารถไปถึงเป้าหมายนี้ได้ จุงได้ยกตัวอย่าง ผู้ที่สามารถประจักษ์แจ้งในตน (Self - Realization) ได้แก่ พระเยซู และพระพุทธเจ้า จุงได้กล่าวว่า The Self จะไม่ปรากฏเด่นชัดจนกระทั่ง คนๆ นั้นได้เข้าสู่วัยกลางคน เมื่อบุคลิกภาพได้พัฒนาอย่างเต็มที่แล้วมีประสบการณ์ในชีวิตที่ ลึกซึ้งแล้วเมื่อนั้น The Self จะปรากฏเด่นชัดขึ้น

โดยอาศัยการวิเคราะห์ความฝันจะช่วยทำให้คนๆ นั้นสามารถตระหนักถึง The Self ได้ จุง เชื่อว่าประสบการณ์ทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาของทางตะวันออก การทำพิธีกรรมต่างๆ การฝึก สมาธิ การฝึกโยคะ ช่วยทำให้คนตระหนักถึง The Self ได้ดีกว่าศาสนาทางตะวันตก เมื่อจุงกล่าวถึง ศาสนานั้นจุงมิได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่อยู่เหนือธรรมชาติ แต่จุงหมายถึงการพัฒนาทางจิตวิญญาณ เท่านั้น

ในการให้ความช่วยเหลือแก่คนไข้ จุงจะเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับ The Self เพราะการทำให้ คนตระหนักใน The Self หรือเรียกว่า Self-Knowledge เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การรู้จัก The Self ได้อย่างแท้จริง Self-Knowledge และ Self-Realization มีความแตกต่างกันมากเพราะว่าการที่จะมี บุคลิกภาพ Self-Realization นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เนื่องจากคนโดยมากต้องการให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นกับคนเหมือนปาฏิหาริย์ จึงทำให้หลงคิดไปว่าความเข้าใจที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับ The Self นั้นคือการที่ตนได้รู้จักกับ The Self แล้ว อันที่จริงการที่คนเราจะสามารถประจักษ์แจ้งในตนได้นั้น ต้องการการมีวินัยในตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความพยายามอย่างไม่ลดละ มีความรับผิดชอบอย่าง สูงสุด และต้องการภูมิปัญญา (Wisdom) ที่ลึกซึ้ง เมื่อคนใดได้ตระหนักถึง The Self แล้วก็จะทำให้ การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่แท้จริงของตน ทำให้มีความขุ่นใจ ซัดใจน้อยลง เพราะได้ตระหนักถึงจุดกำเนิดที่แท้ในจิตไร้สำนึกของตนแล้ว

The Self สามารถอธิบายได้อีกด้านหนึ่งว่าเป็นปัจจัยนำทางภายใน (Inner Guiding Factor) ซึ่งแตกต่างจากปัจจัยนำทางภายนอก คือ The Ego The Self คือศักยภาพของบุคลิกภาพที่จะพัฒนา ไปสู่การมีวุฒิภาวะ ควบคุมดูแลระบบต่างๆ ในบุคลิกภาพ ผู้ที่ได้พัฒนา The Self มากขึ้นแล้วจะมี ความสามารถในการสัมผัสรู้ (Perceptiveness) ได้มากขึ้น เป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ในตัวเองมากขึ้น มีการรับรู้ มีความเข้าใจ และมีเป้าหมายในชีวิต

แนวคิดเรื่อง The Self เป็นผลของการสำรวจจิตไร้สำนึก ที่สำคัญที่สุดของจุง จุงได้ค้นพบ อาร์คีไทป์ The Self หลังจากที่ได้ศึกษาและเขียนเกี่ยวกับอาร์คีไทป์อื่นๆ เสร็จแล้ว จุงได้สรุปว่า “The Self คือเป้าหมายของชีวิตคนเรา เพราะมันเป็นการแสดงออกที่สมบูรณ์ที่สุดของชะตากรรม โดยรวมซึ่งเรียกว่า ความเป็นตัวของตัวเองอย่างบริบูรณ์ (Individuality)”¹²

¹²Ibid., p. 53.

2.2.1.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบต่างๆของบุคลิกภาพ(Interaction Among the Systems of Personality)

ระบบต่างๆของบุคลิกภาพรวมถึงทัศนคติ(Attitude)และการทำหน้าที่(Function) 4 ประการของบุคลิกภาพ จะเข้ามาทำหน้าที่ร่วมกันทำให้เกิดบุคลิกภาพรวมทั้งหมดของบุคคล

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบต่างๆของบุคลิกภาพมี 3 ลักษณะดังนี้

1. ระบบหนึ่งอาจชดเชยระบบอื่นที่อ่อนแอกว่า(Compensate)
2. ระบบหนึ่งอาจทำงานตรงกันข้ามกับอีกระบบหนึ่ง(Oppose)
3. ระบบตั้งแต่ 2 ระบบขึ้นไปอาจจะเข้ามารวมกันเป็นรูปของการสังเคราะห์(Synthesis)

การชดเชยเกิดขึ้นเช่นในตัวอย่างที่บุคคลเป็น Introverted ในระดับจิตไร้สำนึก อาจจะพัฒนาความรู้สึก Extraverted ในระดับจิตไร้สำนึก

การขัดขวางเกิดขึ้นในทุกระดับ เช่น ระหว่าง The Ego กับ The Shadow ระหว่าง The Ego กับ The Personal Unconscious ระหว่าง The Persona กับ The Anima หรือ The Animus แต่การขัดขวางเหล่านี้จะมีความร่วมมือกัน โดยใช้ Transcendent Function ซึ่งจะเป็นตัวทำให้เกิด Synthesis หรือการร่วมมือกันระหว่างระบบต่างๆ ทำให้เกิดบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ เรียกว่า Balanced, Integrated Personality¹³

2.2.2 พลวัตของบุคลิกภาพ(The Dynamics of Personality)

โครงสร้างของบุคลิกภาพดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 2.2.1 จะมีการทำงานตามคำสั่งในการทำงาน โครงสร้างเหล่านี้จะนำพลังงานมาจากไหน? พลังงานมีธรรมชาติอย่างไร? ถูกนำไปใช้ได้อย่างไร? พลังงานเคลื่อนไหวไปยังโครงสร้างส่วนต่างๆ ของบุคลิกภาพอย่างไร? เราจะอธิบายกันในหัวข้อนี้

2.2.2.1 บุคลิกภาพ: เป็นระบบใกล้เคียงกับระบบปิด (The Psyche: A Relative Closed System)

จงกล่าวว่าบุคลิกภาพโดยรวม คือระบบที่คล้ายกับระบบปิดระบบหนึ่ง หมายถึงมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพของระบบต่างๆ ภายในบุคลิกภาพเอง เป็นระบบที่มีการสะสมพลังงานภายในตัวเองแต่ก็มิได้ตัดขาดจากโลกภายนอก(สภาพแวดล้อม) แหล่งพลังงานจากโลกภายนอกเป็นตัวกระตุ้นจะผ่านเข้ามาในบุคลิกภาพได้ตามช่องทางต่างๆ ได้แก่ จากการสัมผัสมองเห็น ได้กลิ่น ชิมรส รู้สึก หรือได้ยิน ประสาทสัมผัสเหล่านี้เป็นช่องทางที่ป้อนพลังงานเข้าสู่

¹³เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว, จิตวิทยา: ศึกษาบุคลิกภาพ (กรุงเทพฯ: เอส ดี เพรส, 2543), หน้า 24.

บุคลิกภาพ เช่นเดียวกับการกินเป็นการป้อนอาหารให้แก่ร่างกาย หากระบบเปิดอย่างสมบูรณ์จะไกลาหล หากระบบปิดอย่างสมบูรณ์จะอยู่นิ่งเฉย บุคลิกภาพที่ดีจะทำหน้าที่อยู่ระหว่าง 2 ขั้วดังกล่าวนี้

การที่เราติดต่อกับโลกภายนอกอย่างต่อเนื่องนี่เองจึงเป็นคำตอบต่อคำถามที่ว่า ทำไมบุคลิกภาพจึงปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง และทำไมจึงไม่เคยอยู่ในสภาวะที่สมดุลอย่างสมบูรณ์แบบทำได้เพียงการมีบุคลิกภาพที่สม่ำเสมอ

2.2.2.2 พลังงานของจิต (Psychic Energy)

พลังงานที่ใช้ในบุคลิกภาพเรียกว่า พลังงานของจิต จุงใช้คำว่า Libido ความหมายของคำว่า Libido ที่จุงใช้นี้แตกต่างจากที่ฟรอยด์ใช้ โดยจุงมิได้จำกัดว่าเป็นเพียงพลังงานทางเพศ แต่ลิบิโดเป็นความต้องการตามธรรมชาติของคนเรา ได้แก่ ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ อารมณ์ จะแสดงให้เห็นปรากฏเหล่านี้ออกมาทางจิตรู้อำนาจ

พลังงานของจิตไม่สามารถวัดในเชิงปริมาณได้เช่นเดียวกับพลังงานทางกายภาพ แต่พลังงานของจิตจะแสดงออกในลักษณะของการทำงานทางจิต เช่น การรับรู้ (Perceiving) การจดจำ (Remembering) การคิด (Thinking) การรู้สึก (Feeling) ฯลฯ โดยพลังงานของจิตเหล่านี้เกิดจากประสบการณ์ที่คนๆ หนึ่งมี เช่นเดียวกับอาหารให้พลังงานกับร่างกายเปลี่ยนรูปไปสู่ระบบชีวภาพหรือพลังงานของชีวิต ประสบการณ์ต่างๆ คือ การใช้พลังงานโดยบุคลิกภาพและแปรพลังงานของจิต

จุงได้กล่าวว่า พลังงานของจิต และพลังงานทางกายมีความสัมพันธ์กัน พลังงานของระบบหนึ่งสามารถเปลี่ยนไปสู่พลังงานอีกระบบหนึ่งได้ เช่นการกินยามีผลทางเคมีต่อร่างกาย และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจได้

2.2.2.3 การให้ค่าพลังงานของจิต (Psychic Values)

เรื่องการให้ค่าพลังงานของจิตเป็นทักษะที่สำคัญเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของพลังงานของจิตของจุง การให้ค่าพลังงานเป็นการวัดจำนวนพลังงานที่ถูกใช้โดยส่วนต่างๆ ในบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการทางจิต เมื่อมีการให้ค่าพลังงานเกี่ยวกับ ความคิด และความรู้สึกไว้สูงหมายความว่าความคิดและความรู้สึกนั้นสามารถกำหนดพลังงานให้แก่พฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ผู้ที่ให้คุณค่าแก่ความงาม เขาก็จะอุทิศพลังงานจำนวนมากในการแสวงหาความงาม ราชรอบตัวเขาก็จะมีแต่ของสวยงาม ไปห้องเที่ยวในสถานที่สวยงาม เขาจะติดต่อสัมพันธ์กับคนหรือสัตว์ที่สวยงาม และหากเขามีความสามารถเขาก็จะสร้างงานศิลปะ ส่วนคนที่ไม่ให้คุณค่ากับความงามเขาก็จะไม่ทำเช่นนั้น

การสำรวจเกี่ยวกับการให้ค่าพลังงานทางจิตสามารถประเมินจากจิตไร้สำนึก ส่วนจิตไร้สำนึกทำได้ไม่มากนักวิธีหนึ่ง คือการสำรวจปม ซึ่งพลังงานของปมนี้จะดึงดูดประสบการณ์หลากหลายเข้ามา เช่น คนๆหนึ่งมีความเป็นผู้นำสูง ประสบการณ์ที่ดึงดูดเขาจะเกี่ยวกับเรื่องวีรบุรุษต่างๆ มักนำเสนอความคิดที่เป็นไปได้ และต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ประสบการณ์ไม่ที่เกิดขึ้นจะถูกปม(ผู้นำ) นี้ดึงดูด จูงเขียนไว้ว่า ปมใดจะมีพลังงานมากกว่าปมอื่นเมื่อได้รับการเสริมแรงมากกว่าปมอื่น

2.2.2.4 หลักการของการเท่ากัน (The Principle of Equivalence)

พลังงานของจิตจะกระจายไปยังโครงสร้างของบุคลิกภาพ และส่งผ่านจากโครงสร้างหนึ่งไปยังอีกโครงสร้างหนึ่งหลักการของพลังงานทางจิตของ Jung พัฒนามาจากหลักการทางฟิสิกส์ (Physics) คือหลักการของการเท่ากัน (The Principle of Equivalence) และหลักการของการสมดุล (The Principle of Entropy)

หลักการของการเท่ากัน คือ พลังงานไม่ได้สูญหายไปจากบุคลิกภาพเพียงแต่เปลี่ยนจากตำแหน่งหนึ่งไปสู่ตำแหน่งอื่นเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กชายเริ่มหมดความสนใจใน เครื่องบินจำลอง หนังสือการ์ตูน แล้วเขาได้เริ่มเปลี่ยนความสนใจไปยัง รถยนต์ วรรณกรรม เด็กผู้หญิง การสูญเสียความสนใจในสิ่งหนึ่งนั้นหมายถึงว่า ความสนใจในสิ่งอื่นได้เพิ่มขึ้น หรือเมื่อเราเหนื่อยและหลับ จิตใจของเราก็สร้างความฝัน พลังงานที่เราใช้ในการคิด รู้สึก การกระทำ ระหว่างวันได้เปลี่ยนไปเป็นความฝันในตอนกลางคืน

แต่บางครั้งดูเหมือนว่าพลังงานทางจิตจะหายไปแทนที่มันจะเปลี่ยนรูปในแง่นี้อธิบายได้ว่า พลังงานได้เคลื่อนจากจิตไร้สำนึกไปยังจิตไร้สำนึกส่วนบุคคล หรือจิตไร้สำนึกกรวม ตัวอย่างเช่น เมื่อเด็กชายได้เป็นอิสระจากพ่อแม่ เขาจะมีความคิดฝันเพื่อเกี่ยวกับพ่อแม่เพื่อมาชดเชย ซึ่งอาจจะสะท้อนมายังบุคคลจริงๆ เช่น ครู เพื่อนของพ่อแม่ ภาพจากระดับจิตไร้สำนึก มีลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะในระดับจิตสำนึก

โดยสรุปหลักการของการเท่ากัน คือเมื่อพลังงานจิตได้เปลี่ยนจากส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพไปยังส่วนอื่น พลังงานที่ถ่ายทอดไปนั้นจะมีคุณค่าในลักษณะเดียวกัน พลังงานทางจิตนี้ไม่สูญหายไป มันสามารถเพิ่มได้โดยประสบการณ์แต่ ไม่สูญหายไป

2.2.2.5 หลักการของการปรับเข้าสู่สมดุล (The Principle of Entropy)

หลักการของการเท่ากันอธิบายถึงการถ่ายทอดพลังงานในระบบแต่ไม่ได้บอกถึงทิศทางที่พลังงานเหล่านั้นได้เคลื่อนย้ายไป

เรื่องทิศทางการไหลของพลังงานจิตนี้ประยุกต์จากกฎข้อสองของกลศาสตร์ของไหล (Second law of Thermodynamics) ที่เรียกว่า หลักการของการกระจาย (The Principle of Entropy)

โดยจงได้นำมาอธิบายถึงทิศทางกรไหลของพลังงานจิตว่า การกระจายพลังงานภายในบุคลิกภาพนั้นมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันหรือสมดุลระหว่างโครงสร้างต่างๆ ในบุคลิกภาพ ดังสามารถยกตัวอย่างได้ว่า หากโครงสร้างของบุคลิกภาพสองส่วนที่มีพลังงานไม่เท่ากัน พลังงานนั้นจะไหลจากส่วนที่มีมากกว่าไปยังส่วนที่มีพลังงานน้อยกว่า เพื่อก่อให้เกิดความสมดุล แต่ทว่าในบุคลิกภาพประกอบไปด้วยระบบต่างๆมากมาย ทิศทางการไหลของพลังงานก็เพื่อให้ระบบทั้งหมดในบุคลิกภาพเกิดความสมดุลอย่างสมบูรณ์แบบที่สุด แต่ที่จริงแล้วความสมดุลอย่างนั้นไม่เคยเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบเลยที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าบุคลิกภาพมิใช่ระบบปิดอย่างสมบูรณ์ซึ่งเป็นเหตุทำให้พลังงานใหม่ๆ จะสภาพแวดล้อมไหลเข้ามาสู่บุคลิกภาพ

สภาพแวดล้อมจะรบกวนความสมดุล ความรู้สึกสงบจะถูกแทนที่ด้วยความรู้สึกดิ่งเครียดและขัดแย้ง ความรู้สึกดิ่งเครียด ขัดแย้ง กัดค้น เหล่านี้เกิดจากความไม่สมดุลในบุคลิกภาพ หากมีความรู้สึกเช่นนี้มากเข้าจะทำให้บุคลิกภาพแตกแยกได้ (Shatters) คนโดยปกติจะป้องกันตนเองโดยการไม่รู้ ปฏิเสธที่จะมีประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความกัดค้นเพิ่มขึ้น

การที่พลังงานของจิตไม่อาจปรับเข้าสู่สมดุลได้ง่ายๆ เนื่องจากพลังงานของจิตจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ใหม่ หลักการของการปรับเข้าสู่สมดุลจะทำงานทันที และก่อนที่จะเข้าสู่สมดุลประสบการณ์ใหม่ก็จะเกิดขึ้นอีก

สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับหลักการของการสมดุลคือ พัฒนาการของความเป็นตน (Self) ตนจะได้รับการกระตุ้นขึ้นมาซึ่ง ตนนี้ทำหน้าที่ รวมโครงสร้างทางบุคลิกภาพที่หลากหลายเข้าด้วยกัน

2.2.2.6 ความก้าวหน้าและการถดถอย (Progression and Regression)

มโนทัศน์ที่สำคัญที่สุดมโนทัศน์หนึ่งในเรื่องพลังงานของจิต คือ ความก้าวหน้าและการถดถอยของพลังงานทางจิต ความก้าวหน้าหมายถึงประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของคนๆหนึ่งที่ส่งเสริมในการปรับตัวทางจิต แม้ว่าการปรับตัวทางจิตของคนบางคนดูเหมือนจะปรับตัวได้อย่างดี แต่สิ่งนี้ไม่ใช่พฤติกรรมในระดับของจิตรู้สำนึกต่อการปรับตัวทางจิตอย่างแท้จริง ความก้าวหน้าของบุคคลเป็นกระบวนการอันต่อเนื่องในขณะที่สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม เพราะฉะนั้นการปรับตัวจึงไม่อาจจบสิ้นอย่างสมบูรณ์

ความก้าวหน้าของพลังงานของจิตในระยะเริ่มต้นของชีวิตคนเราจะสัมพันธ์กับโลกด้วยการใช้หน้าที่ทางจิตไปทางใดทางหนึ่งแต่ทว่าเมื่อเวลาผ่านไปการปรับตัวจะต้องใช้คุณสมบัติที่แตกต่างไป ตัวอย่างเช่น หากว่าความรู้สึกเป็นด้านที่เน้นหนัก แต่ทว่าในสถานการณ์ใหม่จำเป็นต้องอาศัยการคิดเพื่อการปรับตัว หรือความรู้สึกใช้ไม่ได้ไม่เหมาะกับสถานการณ์ในกรณีนี้ความรู้สึกจะสูญเสียความแข็งแกร่งและความก้าวหน้าของพลังงานทางจิตสำหรับความรู้สึกก็จะยุติลง และถูก

แทนที่โดยการคละเคล้ากันของการให้คุณค่ากับจิตอย่างไร้ระเบียบ เรื่องราวและการสนองตอบเหมือนทะเลปั่นป่วน บุคลิกภาพก็จะเกิดความตึงเครียด

คำสั่งสำหรับเพื่อให้พลังงานของจิตก้าวหน้าก็จะเข้ามาแทนที่อีกครั้งเพราะจำเป็นที่จะต้องจัดหน้าที่ตรงข้ามให้เข้าคู่กัน ในกรณีนี้ต้องจัดความคิดและความรู้สึกให้เข้าคู่กัน ให้เป็นหน่วยเดียวกัน ความคิดและความรู้สึกจะปรับตัวเข้าหากันเพื่อป้องกัน การไม่สมดุลในพัฒนาการของแต่ละส่วนของบุคลิกภาพ ถ้าไม่ปรับเข้าหากันพลังงานของจิตก็จะหยุดนิ่ง ชะงักงัน และคู่ตรงข้ามก็ไม่อาจทำงานร่วมกัน

การต่อสู้ระหว่างระบบที่ตรงข้ามในบุคลิกภาพจะดำเนินไปไม่รู้จบถ้าการถดถอยไม่เข้ามาขัดขวางความขัดแย้งนั้น การถดถอยคือการไหลย้อนกลับของพลังงานของจิต การปะทะกันระหว่างคู่ตรงข้ามจะถูกทอนพลังงานด้วยกระบวนการถดถอย การถดถอยจะดึงกลับพลังงานจากองค์ประกอบของบุคลิกภาพ ขณะที่ความก้าวหน้าจะเพิ่มพลังงานให้แก่องค์ประกอบของจิต

ในระหว่างความขัดแย้งขณะเกิดการถดถอย คู่ตรงข้ามถูกทอนพลังงานลง หน้าที่ (Function) ใหม่ก็ค่อยๆ ถูกปลุกขึ้น หน้าที่ใหม่นี้ในขั้นแรกจะแสดงตัวโดยอ้อมต่อบุคลิกภาพของจิตรู้สำนึก จากกรณีของความคิดกับความรู้สึกที่กล่าวมา ความคิดค่อยๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนความรู้สึก

ความคิดนี้คือหน้าที่ใหม่ที่ถูกปลุกขึ้นมาโดยกระบวนการถดถอย เมื่อขึ้นมาสู่จิตรู้สำนึกจะมีลักษณะหยวบๆ บิดเบือน ไม่เหมาะสม จึงใช้คำว่า มันถูกปกคลุมด้วยโคลนและๆ ที่สกรปรกโสมม จากส่วนลึก ส่วนลึกนี้หมายถึงส่วนลึกของจิตไร้สำนึกที่ความคิดถูกดึงขึ้นมา ขณะที่ความรู้สึกเข้ามามีบทบาทเด่นทุกอย่างจะถูกจัดระเบียบโดยความรู้สึกองค์ประกอบอื่นๆ จะถูกกันออกไปเช่นความคิดเป็นต้น เมื่อความคิดไม่ได้ทำหน้าที่ไม่ถูกใช้ก็ไม่มีโอกาสพัฒนา

เมื่อหน้าที่ในจิตไร้สำนึกถูกดึงขึ้นมาโดยกระบวนการถดถอย หน้าที่นั้นก็จะประ โยชน์ต่อการปรับตัวต่อโลกภายนอก เมื่อหน้าที่หนึ่งถูกดึงขึ้นมาความก้าวหน้าของพลังงานของจิตก็ได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง ความคิดจะถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาการรับรู้ เช่นเดียวกับความรู้สึก

การปรับตัวไม่ใช่มีความจำเป็นเฉพาะการปรับตัวเข้ากับโลกภายนอก คนๆหนึ่งจะต้องปรับตัวให้เข้ากับโลกภายในของตนด้วย การขึ้นต่อกันของการปรับตัวในสองลักษณะนี้หมายความว่า คนๆหนึ่งไม่อาจปฏิเสธการปรับตัวชนิดใดชนิดหนึ่งโดยปราศจากการทำอันตรายต่อการปรับตัวอีกชนิดหนึ่งได้ จึงกล่าวว่าคนเราสามารถพบการปรับตัวที่จำเป็นในโลกภายนอกหากเขารู้จักปรับตัวในโลกภายในซึ่งจะทำให้คนๆนั้นรู้สึก เกิดความกลมกลืนในตนเอง ทั้งความก้าวหน้าและการถดถอยจำเป็นต่อการปรับตัวที่ดี

จึงชี้ให้เห็นว่า การถดถอยมีประโยชน์เพราะการถดถอยจะช่วยดึง แบบ(Archetypes) ซึ่งเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ออกมา ภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้นี้จะช่วยให้คนเราแก้ปัญหาที่ประสบ

ในปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น แบบวีรบุรุษ (The Hero Archetype) สามารถทำให้คนเรากล้าหาญเมื่อเผชิญกับสถานการณ์วิกฤติ แต่ทั้งนี้จึงไม่ได้หมายความว่าให้เราหลบหนีปัญหาชีวิต แต่บอกให้เรารู้จักใช้ประโยชน์จากจิตไร้สำนึกของเรา ซึ่งเราทำดั่งนั้นทุกคืนเมื่อเราหลับ

2.2.2.7 การไหลเวียนของพลังงาน (Canalization of Energy)

พลังงานของจิตก็เช่นเดียวกับพลังงานทางกายภาพที่จะพบช่องทางต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลงและแปรรูปซึ่งจึงเรียกว่า การไหลเวียน (Canalized)

การแปรรูปของพลังงานสัญชาตญาณโดยการไหลเวียนไปสู่สิ่งที่คล้ายกับเป้าหมายของสัญชาตญาณ (Analogue of the Object of Instinct) สิ่งทีคล้ายนี้จึงหมายถึง สัญลักษณ์ (Symbol) ตัวอย่างเช่น การแปรรูปของพลังงานจากน้ำตกเพื่อนำมาปั่นไฟ สถานีปั่นไฟก็คือสัญลักษณ์ของน้ำตกเมื่อผ่านการไหลเวียนของพลังงาน

คนเราจะไม่มีวัฒนธรรม ไม่มีรูปสัญลักษณ์ ไม่มีการพัฒนาเทคนิควิธี ไม่การจัดรูปแบบทางสังคม ไม่มีโรงเรียน ไม่มีโบสถ์ หากว่าพลังงานธรรมชาติไม่ถูกแปรรูปมาเป็นสิ่งเหล่านี้

บุคลิกภาพเป็นระบบพลังงานระบบหนึ่งที่ใกล้เคียงกับระบบปิด ระบบบุคลิกภาพจะสร้างพลังงานเบื้องต้นจากประสบการณ์ที่เข้ามาสู่บุคลิกภาพทางประสาทสัมผัส แหล่งที่สองคือพลังสัญชาตญาณ แต่พลังงานสัญชาตญาณส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปกับกิจกรรมของชีวิตตามธรรมชาติ จำนวนของพลังงานที่ให้แก่องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งในบุคลิกภาพเรียกว่า คุณค่า (Value) ความหนาแน่นของคุณค่าสามารถประเมิน โดยเปรียบเทียบไม่สามารถวัดได้โดยตรง

การกระจายพลังงานไปยังส่วนต่างๆ ของบุคลิกภาพเป็นไปตามหลักการสองประการคือ หลักการของเท่ากันเมื่อพลังงานทางจิตหายไปจากองค์ประกอบหนึ่งของบุคลิกภาพ พลังงานที่หายไปนั้นไม่ได้สูญไปไหนแต่จะไปปรากฏที่องค์ประกอบอื่นของบุคลิกภาพ และหลักการของการสมดุล พลังงานจะเคลื่อนจากองค์ประกอบที่มีคุณค่าสูงกว่าไปสู่องค์ประกอบที่มีคุณค่าต่ำกว่า จนกว่าคุณค่าทั้งสองจะเท่าเทียมกัน

พลังงานของจิตสามารถไหลได้สองทิศทางคือ ความก้าวหน้าคือการปรับตัวกับสถานการณ์ภายนอก และการถดถอยเพื่อ ดึงสิ่งที่อยู่ในจิตไร้สำนึกออกมา

พลังงานของสัญชาตญาณสามารถแปรผันไปเป็นกิจกรรมใหม่ๆ ที่เรียกว่าการไหลเวียน

2.2.3 พัฒนาการของบุคลิกภาพ (The Development of Personality)

จากประสบการณ์อันกว้างขวาง จึงได้เสนอ มโนทัศน์พื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพดังนี้

2.2.3.1 กระบวนการทำให้เป็นคน (Individuation)

ปัจเจกชนเริ่มต้นชีวิตจากภาวะที่ไม่แตกต่างกัน กระทั่งเช่นเดียวกับเมล็ดพันธุ์ที่เติบโตขึ้นเป็นพืช ปัจเจกชนได้พัฒนาไปสู่ภาวะที่มีความแตกต่างกันอย่างเต็มที่ มีสมดุล และบุคลิกภาพมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน อย่างน้อยนี่คือทิศทางการพัฒนาการ ถึงแม้ว่าภาวะดังกล่าวยากที่จะบรรลุได้ ซึ่งจึงได้สังเกตจาก พระเยซูหรือพระพุทธเจ้านี้คือความพยายามอย่างหนักที่จะเข้าใจในความจริงแห่งตน(Self-Realization) หรือภาวะที่ทำให้ตนเองสมบูรณ์สูงสุดคืออาร์คีไทป์ หรือสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่แรกเกิด ไม่มีใครหลีกเลี่ยงจากอิทธิพลอันทรงพลังของอาร์คีไทป์แห่งเอกภาพนี้ได้ อย่างไรก็ตามหนทางของคนแต่ละคนในการมุ่งสู่ความเข้าใจในความจริงแห่งตนจะมีความแตกต่างกันไป

มโนทัศน์เกี่ยวกับคำว่า พัฒนาการของปัจเจกชนคือ การพัฒนาไปสู่ลักษณะปัจเจกชนในชีวิตของคนๆหนึ่ง ระบบต่างๆดังที่เป็นโครงสร้างบุคลิกภาพจะมีพัฒนาการ ไปสู่ลักษณะเฉพาะตัวซึ่งมิใช่ความหมายเพียงแค่ว่าระบบหนึ่งแตกต่างจากอีกระบบหนึ่งเท่านั้น แต่แต่ละระบบต่างก็มีพัฒนาการเป็นของตนเอง จากโครงสร้างง่ายๆ ไปสู่โครงสร้างอันซับซ้อนคล้ายกับดักแด้พัฒนาการ ไปสู่ผู้เสียความซับซ้อนหมายถึง โครงสร้างนั้นมีความสามารถในการแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะตนได้ หลากหลายหนทาง ตัวอย่างเช่น อีโก้ที่ยังไม่ได้พัฒนาจะมีหนทางจำกัดในจิตรู้สำนึก แต่หากลักษณะเฉพาะตัวได้ถูกพัฒนาขึ้นองค์ประกอบของจิตรู้สำนึกก็จะปฏิบัติการได้อย่างกว้างขวาง อีโก้ที่พัฒนาไปสู่ลักษณะของปัจเจกแล้วจะสามารถแยกแยะการรับรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถเข้าใจความหมายที่เกิดจากการเชื่อมโยงความคิดต่างๆ และตรวจสอบความหมายของประสบการณ์ได้ลึกซึ้งกว่า ในลักษณะเช่นเดียวกัน หน้ากาก (The Persona) ความเป็นหญิง (The Anima) เงา (The Shadow) และอาร์คีไทป์อื่นๆในจิตไร้สำนึกร่วม และปมในจิตไร้สำนึกส่วนบุคคลจะสามารถแสดงออกได้ในหนทางที่หลากหลายมีความเจ็บแสบ และลุ่มลึก หากว่าลักษณะของปัจเจกได้ถูกพัฒนาขึ้นจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัว แต่ละองค์ประกอบในโครงสร้างบุคลิกภาพดังกล่าวข้างต้น จึงยืนยันว่าคนเราไม่เคยลละที่จะแสวงหาสัญลักษณ์ที่ดีขึ้นเรื่อยๆ ในการช่วยพัฒนาขีดเกลาลักษณะของปัจเจกของตนให้งอกงามขึ้น ขณะที่ยังเป็นเด็กๆ อาจพึงพอใจกับจังหวะเสียงเพลงกล่อม และเกมส์ต่างๆ แต่เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็มีความต้องการสัญลักษณ์ที่ซับซ้อนกว่าเช่น ศาสนา วรรณคดี ศิลปะ หรือการเข้าร่วมกับสถาบันทางสังคม

การพัฒนาไปสู่ความเป็นปัจเจกเป็นธรรมชาติที่ติดตัวคนเรามา คนเราต่างก็มีสิ่งนี้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยแรงกระตุ้นจากสภาพแวดล้อม บุคลิกภาพของลักษณะปัจเจกมีจุดหมายเพื่อความเจริญงอกงามเช่นเดียวกับร่างกายมีจุดหมายเพื่อการเติบโต การเติบโตของร่างกายต้องการอาหารและการออกกำลังกายที่เหมาะสมเช่นใจ บุคลิกภาพก็ต้องการประสบการณ์และการศึกษาที่เหมาะสมในการบำรุงเลี้ยงให้ลักษณะของปัจเจกได้เติบโตขึ้นเช่นนั้น ในทางกลับกันร่างกายสามารถเจ็บป่วยหรือบกพร่องอันเนื่องมาจากการขาดอาหาร ขาดการออกกำลังกายได้เช่นใจ บุคลิกภาพก็สามารถบกพร่องได้เช่นกันหากขาดประสบการณ์และการศึกษาที่เหมาะสม

จุงได้ชี้ให้เห็นว่า โลกสมัยใหม่ได้เปิดโอกาสให้ เภา ได้พัฒนาความเป็นปัจเจก หรือการ แสดงออกซึ่งสัญชาตญาณเยี่ยงสัตว์ของเด็กๆเป็นผลมาจากการลงโทษของพ่อแม่ การลงโทษมิได้ ทำให้ เภา หายไป เภาไม่อาจทำให้หายไปได้ การลงโทษจะทำให้เด็กกด เภา ลงไปสู่จิตไร้สำนึกซึ่งเป็นสถานที่ที่ทำให้ เภา ไม่มีพัฒนาการ คือ พฤติกรรมป่าเถื่อนรุนแรง ความหยาบ โทรมลามก เป็นต้น

โดยอาศัยการขึ้นมาสู่จิตไร้สำนึกเท่านั้นระบบต่างๆในบุคลิกภาพจึงจะมีพัฒนาการไปสู่ ความเป็นปัจเจก จุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาคควรจะทำให้จิตไร้สำนึกได้ขึ้นมาสู่จิตไร้สำนึก เช่นเดียวกับนิรุกติศาสตร์ที่ได้บ่งถึงที่มาของความหมายของคำ

พัฒนาการที่เติบโตขึ้นทุกระบบของบุคลิกภาพควรมีโอกาสที่จะพัฒนาสู่ลักษณะของ ปัจเจกที่เท่าๆกัน เพราะหากส่วนหนึ่งส่วนใดของบุคลิกภาพถูกละเลย เพิกเฉย ไม่สนใจ ส่วนที่ถูก เพิกเฉยนี้จะหาทางที่จะแสดงออกซึ่งเป็นทางออกที่ผิดปกติ การขยายตัวอย่างผิดปกติของระบบใด ระบบหนึ่งจะทำให้บุคลิกภาพขาดสมดุลเช่นสภาพแวดล้อมมักคาดหวังให้เด็กๆ มีความประพฤติ อย่างใดอย่างหนึ่ง และเด็กๆสนองตอบความคาดหวังนี้โดยที่เขามิได้ชอบมัน การสนองตอบ ดังกล่าวเป็นการแสวงหา หรือจุงเรียกว่าเป็นการทำให้ หน้ากาก ขยายตัว เป็นผลให้จิตไร้สำนึกมี พฤติกรรมที่ขาดชีวิตชีวา ขาดความเป็นตัวของตัวเอง เขามิได้เป็นสิ่งใดมากไปกว่าเป็นหุ่นเชิดของ สังคม

จิตบำบัดจึงให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาการของความเป็นปัจเจก ในจิตวิทยาและ การเล่นแร่แปรธาตุ จุงได้สำรวจพบว่าความเป็นปัจเจกจะถูกแสดงออกในความฝันต่างๆ และทัศนคติ ในแบบต่างๆของคนไข้ หรือในหัวข้อ “การศึกษากระบวนการของปัจเจก” ความเป็นปัจเจกจะถูก แสดงออกด้วยชุดภาพสีน้ำมันที่เขียนโดยหญิงวัยกลางคนในการควบคุมของจุง ภาพเหล่านั้นมี ลักษณะแบบ แมนเดลา (Mandalas) ที่มีลักษณะเป็นวงกลม(แสดงถึงจิต)ซึ่งประกอบด้วยแบบของ ความสมดุลที่ซับซ้อน การวิเคราะห์แบบของแมนเดลาทำให้ทราบถึง กระบวนการของปัจเจกของ ผู้หญิง จุงพบว่าคนไข้จะมีการสงบลงหากได้วาดภาพแมนเดลา

2.2.3.2 การก้าวข้ามและ การรวมกัน (Transcendence and Integration)

การรวมกันของระบบต่างๆของบุคลิกภาพคือทัศนคติที่สำคัญทัศนคติหนึ่งของจิตวิทยาแบบ จุง การรวมกันนี้เกิดขึ้นได้อย่างไรเมื่อบุคลิกภาพประกอบไปด้วยระบบต่างๆมากมายที่แตกต่างกัน อย่างน้อยก็ในระบบที่ตรงข้ามกับอีกระบบหนึ่ง ตัวอย่างเช่น หน้ากาก จะรวมกับ เภา ได้อย่างไร

ขั้นแรกที่กำลังก้าวไปสู่การรวมกัน คือ การพัฒนาความเป็นปัจเจกของลักษณะทั้งหมดของ บุคลิกภาพ ขั้นที่สองคือการถูกควบคุมโดยสิ่งที่จุงเรียกว่า การก้าวข้าม (Transcendence Function) การทำงานของการก้าวข้ามนี้คือ ความสามารถในการรวมลักษณะที่ตรงกันข้ามในบุคลิกภาพให้ ทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่จุดหมายของความเป็นองค์รวม (Wholeness) จุงได้เขียนถึงจุดหมายของ

การทำงานของกร้าวข้ามว่า คือการคลี่คลายเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกัน หรืออาร์ทีไทป์ คน จะถูกทำให้มีพัฒนาการขึ้น เช่นเดียวกับกระบวนการทำให้เป็นปัจเจก การก้าวข้ามนี้ก็เป็นสิ่งที่ติดตัวอยู่ในคนเรา ทั้งกระบวนการทำให้เป็นปัจเจก และการทำหน้าที่ก้าวข้ามนี้เกิดขึ้นควบคู่กันไป ทั้งความแตกต่างกัน และรวมเป็นหนึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นร่วมกันในพัฒนาการของบุคลิกภาพ กระบวนการทั้งสองมีจุดหมายเพื่อให้บุคลิกภาพพัฒนาไปสู่ ความสมบูรณ์หรือการเข้าถึงความจริงของคน

เรามาทำความเข้าใจกับการก้าวข้ามโดยพิจารณาการรวมกันระหว่าง ความเป็นหญิง กับ ความเป็นชาย ในบุคลิกภาพของผู้ชาย ลักษณะทั้งสองด้านนี้จะแสดงออกในเวลาเดียวกันในจิตรู้สำนึก เหมือน โลหะเนื้อผสม นั่นคือทั้งสองด้านต่างก็แสดงออกในธรรมชาติของผู้ชายโดยการผสมกันอย่างกลมกลืน ผู้ชายที่มีลักษณะของความเป็นหญิงในเพศชายของตนนั้น ไม่ใช่ว่าบางครั้งเขาจะมีพฤติกรรมแบบผู้ชายและบางครั้งเขาจะมีพฤติกรรมแบบผู้หญิง ไม่ใช่ว่าเขามีด้านหนึ่งเป็นผู้ชายอีกด้านเป็นผู้หญิง หรืออาจกล่าวได้ว่าการก้าวข้ามหรือการรวมกันของด้านตรงข้ามนี้ไม่ใช่เรื่องพิเศษอันเนื่องมาจากลักษณะทางชีวภาพเท่านั้น

การก้าวไปสู่ความเป็นตนเองอย่างสมบูรณ์เป็นแรงจูงใจในอุดมคติของบุคลิกภาพถึงแม้ว่าจะมีน้อยคนที่สามารถบรรลุถึงได้ก็ตาม

เป็นไปได้ว่าจึงเชื่อว่าพันธุกรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่อาจเป็นสิ่งขัดขวางการก้าวไปสู่ความเป็นตนเองโดยสมบูรณ์หรือมีบุคลิกภาพแบบองค์รวม บางคนเกิดมาที่จะเป็นผู้มีทัศนคติที่หันออกจากตนเอง(Extravert) หรือมีทัศนคติหันเข้าหาตนเอง (Introvert) เขาอาจจะถูกกำหนดให้เป็นผู้ที่ใช้ความรู้สึก (Feeling Type) มากกว่าผู้ที่ใช้ความคิด (Thinking Type) ลักษณะของความเป็นหญิงหรือเงาของเขาอาจจะมีกำลังมากหรืออ่อนแอ โดยธรรมชาติ อิทธิพลของพันธุกรรมที่มีต่อบุคลิกภาพเป็นเรื่องที่เรามีความรู้อย่างจำกัด

ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพอย่างสูงคือ สภาพแวดล้อม จงเองก็วิพากษ์วิจารณ์สังคมเช่นเดียวกับนักจิตวิทยาผู้ยิ่งใหญ่ท่านอื่น จงได้เน้นและวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่มีผลทำให้พัฒนาการทางบุคลิกภาพเป็นไปอย่างผิดปกติ เช่นเดียวกันสภาพแวดล้อมสามารถช่วยให้เกิดพัฒนาการทางบุคลิกภาพได้ เมื่อสภาพแวดล้อมได้ส่งเสริมคุณสมบัติที่ติดตัวของปัจเจกชน หรือช่วยปรับให้บุคลิกภาพมีความสมดุลขึ้น การผิดปกติของพัฒนาการทางบุคลิกภาพจะเกิดขึ้นเมื่อคนเราไม่ได้รับการส่งเสริมในสิ่งที่จำเป็น หรือสภาพแวดล้อมส่งเสริมไปในด้านที่ผิดๆ

1. บทบาทของพ่อแม่

นักจิตวิทยาที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพต่างเห็นพ้องว่าพ่อแม่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก โดยการเน้นย้ำถึงตัวตนของเด็ก ผ่านการตำหนิ และชื่นชม ซึ่งจึงได้ยอมรับว่าการระบุถึงตัวตนดังกล่าวให้แก่เด็กนั้นเป็นความจริง

จึงได้กล่าวถึงพฤติกรรมของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ในระยะแรกเด็กชายไม่อาจแยกแยะอัตลักษณ์ในระหว่างปีแรกของชีวิตเขา บุคลิกภาพของเขาจะเป็นภาพสะท้อนของบุคลิกภาพของพ่อแม่รวมถึงบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาของพ่อแม่ด้วย จึงมักกล่าวว่า ความฝันของเด็กชายไม่ใช่เป็นของเขามากนักแต่เป็นของพ่อแม่เสียส่วนใหญ่ กรณีหนึ่งที่เขายกมาอธิบายคือ ในความฝันของเด็กชายได้สะท้อนถึงสภาวะของบุคลิกภาพของพ่อที่ได้ถ่ายทอดสู่เด็กชาย

เมื่อเด็กชายเข้าโรงเรียนอัตลักษณ์ของเขาที่ได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่จะเริ่มอ่อนกำลังลงและเขาเริ่มที่จะพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเอง บุคลิกภาพของเด็กชายอาจเกิดจากการหยุดชะงักได้หากพ่อแม่ยังคงพยายามที่จะขัดแย้งบุคลิกภาพของตนลงไปในตัวเด็กชายเพื่อชดเชยข้อบกพร่องของตน เร่งให้เด็กชายมีบุคลิกภาพที่เติบโตเกินพัฒนาการของตนเพื่อชดเชยในสิ่งที่พ่อแม่บกพร่อง เช่นพ่อแม่ที่มีทัศนคติหันเข้าหาตนเอง ต้องการให้เด็กชายมีบุคลิกภาพแบบเดียวกับตน หรือมีบุคลิกภาพหันออกจากตนเอง เหล่านี้ทำให้บุคลิกภาพของเด็กชายเสียสมดุลได้ และหากเด็กชายต้องกลายมาเป็นผู้รองรับบุคลิกภาพที่แตกต่างกันอย่างมากรวมทั้งบุคลิกภาพของเด็กชายก็จะตกอยู่ในอันตราย

บทบาทของแม่ต่อเด็กชายแตกต่างจากบทบาทของพ่อ ประสบการณ์ของเด็กชายที่มีต่อแม่จะทำให้ความเป็นหญิงในบุคลิกภาพของเขามีพัฒนาการ ส่วนประสบการณ์ของเด็กชายที่มีต่อพ่อจะทำให้ เขาในบุคลิกภาพของเขาพัฒนา ซึ่งจะเกิดขึ้นในลักษณะตรงกันข้ามกับเด็กหญิง ทั้งพ่อและแม่ต่างมีส่วนในการสร้างหน้ากากให้แก่เด็กชาย

2. อิทธิพลของการศึกษา

จุงเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีนักเกี่ยวกับโรงเรียนส่วนหนึ่งมาจากการที่ครูไม่เข้าใจเขา จุงคิดมากเกี่ยวกับประเด็นที่ทำให้เขาเบื่อหน่ายการเรียน อาจเป็นเพราะประสบการณ์ของเขาจึงเน้นให้ครูจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงพัฒนาการในระหว่างช่วงเด็กไปสู่การเป็นวัยรุ่น เพราะครูมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กเท่าๆกับการพัฒนาทางสติปัญญาและความรู้ของเด็ก ครูควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยา และที่สำคัญว่าครูควรรู้จักบุคลิกภาพของตนเอง เพราะเมื่อครูก้าวเข้าไปในห้องเรียนนั้นเขาได้นำ ปมและปัญหาของตนมาถ่ายทอดสู่เด็กนักเรียนของเขาด้วยเช่นเดียวกับพ่อแม่ เด็กๆก็จะสะท้อนบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาของครูเข้าไปด้วย หากว่าบุคลิกภาพของครูมีความผิดปกติ

สำหรับจุงการศึกษามีอิทธิพลต่อความเป็นตัวของตัวเองของเด็กมากบางที่อาจจะมากกว่าอิทธิพลของพ่อแม่ ครูสามารถอบรมให้นักเรียนได้รู้เกี่ยวกับจิตไร้สำนึกโดยขยายจิตไร้สำนึกสำหรับรองรับประสบการณ์ใหม่ที่มีคุณค่า และสัญลักษณ์ต่างๆที่จะดึงพลังงานของเด็กมาจากสัญชาตญาณ

ครูเป็นผู้หนึ่งที่จะตระหนักถึงบุคลิกภาพที่ยังไม่กลมกลืนกันของเด็กและสามารถที่จะช่วยในสิ่งที่เด็กยังบกพร่องได้ สำหรับเด็กที่เน้นทางด้านการใช้ความคิดมากเกินไป ครูสามารถกระตุ้นให้เขาแสดงออกซึ่งความรู้สึกได้ สำหรับเด็กที่มีทัศนคติหันเข้าหาตนเองครูสามารถกระตุ้นทัศนคติหันออกจากตนเองที่เป็นข้อด้อยของเด็กได้ โดยเฉพาะครูผู้หญิงควรตระหนักถึงภาวะความเป็นหญิงของเด็กชาย ส่วนครูผู้ชายให้ตระหนักถึงภาวะความเป็นชายของเด็กหญิง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือครูควรตระหนักถึงการพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองของเด็กได้อย่างสมดุล

3.อิทธิพลอื่นๆ

ในสังคมที่กว้างขึ้นที่ปัจเจกชนอาศัยอยู่มีหลายอย่างที่ส่งผลกระทบต่อองค์รวมของบุคลิกภาพจนได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของแฟชั่นมีผลต่อการเลือกที่จะยอมรับบุคลิกภาพในแบบใดแบบหนึ่งมากกว่าแบบอื่น ในช่วงเวลาหนึ่งผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ให้ความสำคัญกับการแสดงความรู้สึกจะได้รับการยอมรับมากกว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพที่เน้นการใช้ความคิด ในช่วงเวลาหนึ่งความเป็นหญิงอาจถูกเก็บกด และในช่วงเวลาต่อมาความเป็นหญิงอาจได้รับการยอมรับ ความไม่สมดุลในบุคลิกภาพบ่อยครั้งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของแฟชั่น ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1960 ความเป็นหญิงในชาย และความเป็นชายในหญิงจะได้รับการกระตุ้น ส่วนในช่วงหลังสงคราม หน้ากาก จะได้รับการให้ความสำคัญหรับคนรุ่นนี้

จึงมักกล่าวกันว่าในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมักให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพในประเภทที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ทางตะวันออกจะให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพแบบหันเข้าหาตนเองและการกำหนดรู้ในใจ ส่วนทางตะวันตกบุคลิกภาพแบบหันออกจากตนเอง และการใช้ความคิดจะได้รับการให้คุณค่า

การพัฒนาไปสู่ความเป็นปัจเจกมิใช่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแก่เฉพาะบุคคล แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับช่วงชีวิตของกลุ่มคน และระหว่างความมีวัฒนธรรมและความป่าเถื่อน คนสมัยใหม่มีความเป็นปัจเจกมากกว่าคนในสมัยโบราณ คนที่อยู่ในวัฒนธรรมจะมีความเป็นปัจเจกมากกว่าคนป่าเถื่อนนี้ จึงเป็นเหตุผลที่อธิบายว่าเพราะอะไรรูปแบบทางความคิดและพฤติกรรมของคนสมัยก่อนจึงไม่เหมาะแก่ความต้องการทางบุคลิกภาพของคนสมัยใหม่ สำหรับจุงคนสมัยใหม่ต้องการระบบสัญลักษณ์ที่ซับซ้อนเพื่อแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) เป็นช่วงเวลามีการสร้างสัญลักษณ์แบบใหม่ๆขึ้นมา ส่วนสมัยปัจจุบันต้องการสัญลักษณ์ที่ต่างไปจากสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา หากระบบสัญลักษณ์ขาดแคลนก็จะมีผลทำให้ไม่มีพัฒนาการและเป็นการทำลาย Archetype ของคน

ในสมัยหนึ่งศาสนามีบทบาทเด่นกว่าปัจจุบันในการช่วยพัฒนาลักษณะของปัจเจกและความเป็นองค์รวมของบุคลิกภาพ ศาสนาได้เตรียมสัญลักษณ์ที่ทรงพลังต่อการพัฒนาการเข้าใจใน

ตัวอย่างแท้จริง กระทั่งเกิดการปฏิรูปสังคมศาสนามีเรื่องทางโลกมาเกี่ยวข้องมากขึ้นจึงทำให้สัญลักษณ์ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการทางบุคลิกภาพมีน้อยลง

2.2.3.3 การถดถอย (Regression)

ในที่นี้ การกล่าวถึงการถดถอยจะกล่าวในความหมายของพัฒนาการ (Development) พัฒนาการนั้นหมายถึง ทั้งความก้าวหน้า (Progression) การมุ่งไปข้างหน้า และการถดถอย (Regression) หรือมีทิศทางถอยหลังกลับ

พัฒนาการไปในทางก้าวหน้าหมายถึง จิตไร้สำนึกซึ่งมี The Ego เป็นศูนย์กลางมีความประสานสอดคล้องกับความเป็นจริงของโลกภายนอก ซึ่งจำเป็นต่อบุคลิกภาพโดยรวม แต่เมื่อความประสานสอดคล้องแตกหักลงโดยความผิดหวังหรือการสูญเสีย หรือพลังงานของชีวิต (Libido) ถูกดึงกลับจากโลกภายนอก และไหลกลับไปสู่จิตไร้สำนึก การดึงกลับเข้าสู่จุดนี้จึงเรียกว่า การถดถอย

การถดถอยเป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว เมื่อความผิดหวังนั้นได้พบทางออกของปัญหาจากจิตไร้สำนึก จิตไร้สำนึกจะรวบรวมความรู้และภูมิปัญญาของคนๆหนึ่ง และจากอดีตกาลไว้ เมื่อผิดหวังจากโลกภายนอกจึงแนะนำให้ทำสมาธิเงียบๆ เพื่อรักษาความประสานกลมกลืนของตนไว้ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นจำนวนมากคือผู้ที่รู้จักดึงเอาภูมิปัญญาจากจิตไร้สำนึกมาใช้

เราสามารถหลบจากปัญหาได้ด้วยการนอนหลับทุกคืน ในช่วงเวลานี้จิตของเราจะตัดขาดจากโลกภายนอกและสร้างความฝันขึ้นมา การถดถอยสู่จิตไร้สำนึกในยามคำคืนนี้ คือความสามารถของเราในการที่จะใช้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรคของพัฒนาการ และเป็นการแนะนำเราจะเอาชนะอุปสรรคนั้นได้อย่างไร แต่โชคไม่ดีที่คนเราได้ให้ความสนใจกับความฝันของเขา สำหรับจูงแล้วความฝันคือแหล่งข้อมูลอันรุ่มรวยของภูมิปัญญาของจิต บาดแผลของคนไข้สามารถรักษาโดยการวิเคราะห์ความฝันเพื่อทำความเข้าใจได้ว่าอาร์คไทป์ใดในบุคลิกภาพที่ถูกปฏิเสธ

ความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวหน้ากับการถดถอยในพัฒนาการสามารถเข้าใจได้จากตัวอย่างของปัจเจกชนผู้ให้ความสำคัญกับ The Persona มากทำให้เขามีลักษณะเหมือนหุ่นยนต์ที่ต้องกระทำตามความคาดหวังของสังคมและประเพณีซึ่งส่งผลให้เขากลายเป็นคนเบื่อง่าย ขาดความพอใจในตนเองและรู้สึกกดดัน ในที่สุดเขาเองก็ต้องการไปพ้นจากสภาพนั้น เขาได้สลัด The Persona ออกไป ทำให้เขาค้นพบคุณค่าที่ซ่อนอยู่ในจิตไร้สำนึก ทำให้เขากลับมามีชีวิตชีวา กระฉับกระเฉง เป็นคนมีความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินของการเกิดใหม่และผ่านมายาคติของผลพวงอันเนื่องมาจากการเสื่อมถอย แต่โชคไม่ดี คนโดยมากมักคิดว่าตนเป็นอิสระเมื่อได้ดื่มเหล้า เล่นการพนัน การใช้กำลัง และบำเรอความสุขทางโลก จากสิ่งเหล่านี้เขาจะไม่ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มเลย

2.2.3.4 ช่วงชีวิต (Stage of Life)

จึงได้แบ่งช่วงชีวิตของคนเราออกเป็น 4 ช่วงดังนี้

1. วัยเด็ก (Childhood)

วัยเด็กเริ่มจากเกิดจนกระทั่งถึงวัยหนุ่มสาวหรือวัยเจริญพันธุ์ ในช่วงวัยแรกเกิดเป็นช่วงเวลาที่ไม่ได้เป็นปัญหาสำหรับเด็ก ปัญหาเกิดจากข้อเรียกร้องของ The Ego อันเป็นศูนย์กลางของจิตรู้สำนึกซึ่งเด็กอ่อนยังไม่ได้พัฒนาขึ้น จิตรู้สำนึกของเด็กในวัยนี้ยังไม่ได้ถูกจัดเป็นระบบระเบียบในการรับรู้ ความจำเป็นเป็นระยะสั้นๆมิได้ต่อเนื่องเป็นเรื่องเป็นราว เด็กในวัยนี้ยังไม่มีการใช้ประสาทสัมผัสที่เป็นลักษณะเฉพาะของตน ในช่วงปีแรกของชีวิตบุคลิกภาพจะถูกกำหนดโดยสัญชาตญาณ เด็กยังต้องพึ่งพาพ่อแม่ และอยู่ในบรรยากาศที่พ่อแม่ได้จัดเตรียมไว้ให้ พฤติกรรมของเด็กค่อนข้างไร้ระเบียบและขาดการควบคุมซึ่งนำไปตามสัญชาตญาณเป็นช่วงเวลาที่มิมีพฤติกรรมที่เกิดจากความหิว ความกระหาย ต้องการขับถ่ายเมื่อกระเพาะปัสสาวะ และลำไส้เต็ม ชีวิตของเด็กจะถูกจัดระเบียบโดยพ่อแม่

ช่วงต่อมาของชีวิตในวัยนี้ The Ego จะเริ่มสร้างตัวเองขึ้น มีความทรงจำยาวนานและเป็นระเบียบเพิ่มขึ้นทั้งนี้เนื่องจาก The Ego เริ่มรับรู้กับความรู้สึกเรื่องเอกลักษณ์ของตน เริ่มมีพัฒนาการไปสู่ลักษณะเฉพาะตัว เด็กจะเริ่มเรียกตนเองด้วยสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน เด็กจะเริ่มสร้างอัตลักษณ์ของตนแยกจากช่วงเวลาที่อยู่ใกล้ชิดพ่อแม่

2. วัยหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (Youth and Young Adulthood)

การย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย “ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของจิตชานานใหญ่” จงหมายถึง การสร้างบุคลิกภาพ เพราะว่าวัยนี้บุคลิกภาพจะปรับให้เข้ารูปเข้าร่าง

ในช่วงวัยรุ่นมักเรียกว่าเป็นวัยที่เลือทนสำหรับพ่อแม่พอๆกับตัววัยรุ่นเอง บุคลิกภาพจะต้องปรับตัวเนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหา การตัดสินใจ และการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตทางสังคม ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากเมื่อปัจเจกชนจะต้องเผชิญกับข้อเรียกร้องชีวิตที่จะต้องตัดขาดจากความฝันในวัยเด็ก

ถ้าหากปัจเจกชนมีการเตรียมตัวอย่างเหมาะสม และรู้ตัว การเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยของการประกอบอาชีพจะประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก อย่างไรก็ตามหากเขายังติดขัดอยู่กับภาพฝันของวัยเด็กและตระหนักในความเป็นจริงอย่างผิดพลาด เขาจะต้องประสบกับปัญหาอย่างมากมาย ช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญกับการคาดหวังบางสิ่งที่คาดหวังไว้อาจไม่ประสบผลสำเร็จ เหตุที่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจาก พวกเขาไม่สามารถปรับสถานการณ์ให้เหมาะสมแก่บุคลิกภาพของตนเองได้ ตัวอย่างเช่น ชายหนุ่มได้ตั้งความหวังไว้ว่าตนเองจะเป็นนักบิน ต่อมาปรากฏว่า ความสามารถของ

เขาไม่เหมาะแก่อาชีพนี้ ความหวังของเขาจึงพังทลาย เหตุที่ทำให้ความหวังไม่บรรลุผลเนื่องจากเขาได้ตั้งความหวังไว้สูงเกินไป มองโลกแง่ดีหรือร้ายจนเกินไป หรือประเมินปัญหาผิดพลาดไป

ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่คนในวัยนี้ มิได้มีสาเหตุมาจากภายนอกทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ การงาน หรือการแต่งงาน บ่อยครั้งปัญหามักมีสาเหตุมาจากภายใน ความยุ่งยากทางบุคลิกภาพ บุคลิกภาพสามารถขาดความสมดุลเนื่องจากสาเหตุทางเพศ หรือความรู้สึกต่ำต้อยซึ่งเกิดจากความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยและความอ่อนไหวมาก

ปัญหาส่วนใหญ่ของคนวัยนี้เกิดจากการที่เป็นช่วงวัยที่เปลี่ยนผ่านจากวัยเด็ก ซึ่งย่อมมีความยุ่งยากเป็นปกติ แต่จะเป็นปัญหาใหญ่หากเกิดการติดขัดอยู่กับวัยเด็กแทนที่บุคลิกภาพจะเติบโตต่อไป

สิ่งที่คนในช่วงวัยนี้จะต้องเผชิญคือการก่อร่างสร้างตัวตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ การตั้งจุดมุ่งหมายให้มั่นคง ซึ่งจะช่วยให้ตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ และจะทำให้ประสบความสำเร็จในด้านวัตถุประสงค์จะเป็นพื้นฐานของชีวิตและสร้างครอบครัวต่อไป

3. วัยกลางคน(Middle Age)

ช่วงวัยที่สองสิ้นสุดลงเมื่ออายุประมาณ 35 - 40 ปีในช่วงอายุขนาดนี้คนเราจะประสบความสำเร็จทางด้านวัตถุประสงค์หรือโลกภายนอกแล้วไม่มากนักแล้ว เขาก็จะมีความมั่นคงในอาชีพ การแต่งงาน มีลูก เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับสังคม ยกเว้นผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นไปได้ว่าผู้ที่ก้าวสู่วัยกลางคนจากจุดที่ล้มเหลวนี้อาจมีชีวิตโดยไม่ได้เข้าร่วมในสังคมมากนัก อย่างไรก็ตามถึงแม้ในช่วงที่สองของวัยจะมีปัญหาเกิดขึ้นแต่ทว่าในช่วงที่สามของวัยนี้สิ่งสำคัญ คือ การวางศูนย์กลางของชีวิตใหม่รอบๆคุณค่าใหม่ พลังงานที่เคยใช้เพื่อปรับตัวเข้าหาโลกภายนอกจะมุ่งสู่คุณค่าใหม่

อะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าที่ธรรมชาติของคนในวัย 35 ปีแสวงหา จงกล่าวว่าคนในวัยนี้แสวงหาคคุณค่าทางจิตวิญญาณ คุณค่าทางจิตวิญญาณนี้จะแฝงอยู่ในบุคลิกภาพ แต่มันอาจจะถูกละเลยเพราะการมัวแต่ให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์หรือโลกภายนอกซึ่งต่อเนื่องมาจากวัยหนุ่ม ความจำเป็นของการกำหนดทิศทางของพลังงานจากช่วงที่สองของชีวิต มาสู่ทิศทางใหม่ในช่วงที่สามของชีวิตนี้ คือสิ่งหนึ่งที่ท้าทายที่สุดในชีวิตมนุษย์ มีคนมากมายที่ไม่ประสบความสำเร็จคนที่ถึงกับชีวิตล้มเหลวก็มีไม่น้อย

มีนักจิตวิทยาน้อยคนที่สนใจในช่วงวัยนี้ของชีวิตโดยมากจะให้ความสำคัญกับ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น และวัยชรา จงเป็นนักจิตวิทยาจำนวนน้อยที่พยายามที่จะเข้าใจจิตวิทยาของวัยกลางคน จงกล่าวถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้เขาคิดถึงปัญหาของช่วงวัยนี้เนื่องจากคนไข้ถึงสองในสามของคนไข้ทั้งหมดของเขาอยู่ในช่วงวัยนี้ คน ไข้ทั้งหมดของเขายกเว้นคนไข้ที่ประสพผลสำเร็จในอาชีพการงาน มีสถานภาพทางสังคมเป็นที่น่าอิจฉา แต่จากการสารภาพกับจุงเป็นการส่วนตัวคน ไข้

เหล่านี้รู้สึกว่าการสำเร็จที่พวกเขาได้รับนั้นมียोगทำให้ความรู้สึกว่างเปล่าในชีวิตของพวกเขาหายไปได้ พวกเขารู้สึกว่าชีวิตของตนเองไร้ความหมาย และทำให้พวกเขาต่างรู้สึกหดหู่ใจ

จึงได้ค้นพบว่าสาเหตุที่ทำให้คนไข้มีอาการหดหู่ใจ นั้นเนื่องมาจากการที่คนไข้ให้ความสำคัญแก่ความสำเร็จทางสังคมมากเกินไป การให้ความสำคัญแก่ความสำเร็จทางสังคมทำให้เกิดสูญญากาศในบุคลิกภาพเนื่องจากได้สูญเสียคุณค่าที่สำคัญไป

4. วัยชรา(Old age)

จึงให้ความสนใจแก่วัยชรา น้อย ในทางหนึ่งคนวัยชราที่เหมือนวัยเด็ก คนเราจะได้รับอิทธิพลจากจิตไร้สำนึกเป็นส่วนใหญ่และมักจะคิดถึงชีวิตหลังความตาย ปึงเจกชนในวัยนี้อาจจะอยู่ด้วยอิทธิพลของจิตไร้สำนึก และในที่สุดก็จะตายลงพร้อมการดำรงอยู่แบบนี้

จิตของคนเราจะยังคงอยู่หรือไม่หลังความตาย คำถามนี้เป็นคำถามที่แปลกสำหรับนักจิตวิทยาแต่จึงก็ให้ความสำคัญกับคำถามนี้ เขาเชื่อว่าความเชื่อนี้มีอยู่ในคนจำนวนมากในโลกนี้เป็นคำถามสำคัญของศาสนา เป็นแก่นของความเชื่อ และความฝันที่ไม่สามารถละเลยได้

ความเชื่อนี้อาจมีพื้นฐานอยู่ในจิตไร้สำนึก อาจเป็นไปได้ว่าแนวคิดเรื่องชีวิตหลังความตายเป็นการนำเสนอชีวิตอีกขั้นหนึ่งของปึงเจกชน ชีวิตทางจิตจะยังคงดำเนินต่อไปแม้ร่างกายตายลงเพราะว่าบุคลิกภาพยังไม่บรรลุถึงการรู้จักตน ได้อย่างสมบูรณ์

การเติบโตของบุคลิกภาพประกอบด้วยการทำงานร่วมกันของ กระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นปัจเจกของ โครงสร้างบุคลิกภาพอันหลากหลาย และการรวมกันของโครงสร้างเหล่านี้ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

ในกระบวนการเติบโตทางบุคลิกภาพนี้ได้รับอิทธิพลทั้งทางบวกและทางลบ ปึงจัยต่างๆ ทั้งพันธุกรรม ประสบการณ์วัยเด็กจากพ่อแม่ การศึกษา ศาสนา สังคม และช่วงวัย

การเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งจะเกิดขึ้นในช่วงวัยกลางคน ที่ประกอบด้วย การปรับตัวให้เข้ากับโลกภายนอกและการปรับโลกภายในของตน

2.2.4 การจำแนกประเภทบุคลิกภาพ (Psychological Types)

จึงเป็นผู้หนึ่งที่ใส่ใจในเรื่องชะตากรรมของมนุษย์ โดยได้เสนอแนวคิดการจำแนกประเภทของบุคลิกภาพ (Psychological Types) เพื่ออธิบายว่าเหตุใดคนเราจึงมีชะตากรรมที่แตกต่างกัน โดยจึงได้กล่าวเอาไว้ว่า “ เมื่อเราพิจารณาถึงเส้นทางในชีวิตมนุษย์เราได้พบว่าชะตากรรมของปัจเจกชนผู้หนึ่งถูกกำหนดโดยปึงจัยที่เป็น ภาวิสัย (Objective) ที่เขาสนใจ ขณะที่ชะตากรรมของคนอื่นส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยปึงจัยที่อยู่ภายในตัวของเขาหรือปึงจัยที่เป็น อัถวิสัย (Subjective) การที่เราใส่ใจในสิ่งหนึ่งมากกว่าอีกสิ่งหนึ่งนั้นเนื่องจากเรามีธรรมชาติที่คอยกำหนดอยู่ซึ่งธรรมชาติดังกล่าวนี้

เรียกว่า ประเภท (type) ของเรา"¹⁴ Jung ได้จำแนกประเภทบุคลิกภาพของคนเราโดยใช้ระบบที่ขึ้นต่อกัน (Interdependent System) ซึ่งประกอบด้วยทัศนคติพื้นฐาน (Basic Attitudes) ที่มี 2 ลักษณะคือ ทัศนคติหันออกจากตนเอง (Extraversion) และทัศนคติหันเข้าหาตนเอง (Introversion) และการทำหน้าที่ (function) ที่มี 4 ประการคือ การคิด (Thinking) การรู้สึก (Feeling) การรับรู้สัมผัส (Sensation) และการกำหนดรู้ในใจ (Intuition) ซึ่งบางแห่งเรียกว่า สหัชญาณ หรือ ญาณสังหรณ์ ในที่นี้ใช้คำว่า การกำหนดรู้ในใจ เพราะเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลและมีลักษณะพิเศษที่สามารถบอกถึงความจริงได้อย่างลึกซึ้งและแม่นยำ การกำหนดรู้ในใจนี้แตกต่างการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีการรับรู้ในสิ่งที่คนอื่นก็รับรู้ได้เช่นเดียวกับเรา แตกต่างจากการใช้ความคิดเพราะไม่มีหลักการที่ชัดเจนที่จะอธิบายถึงวิธีการ ได้มาซึ่งความรู้ แตกต่างจากการใช้ความรู้สึกเพราะไม่เกี่ยวกับการตัดสินใจว่าชอบหรือไม่ชอบจากการได้รับรู้มัน เมื่อนำทัศนคติพื้นฐานมาประกอบเข้ากับหน้าที่จึงทำให้สามารถจำแนกบุคลิกภาพของคนเราได้ 8 ประเภทแต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคนๆ หนึ่งจะมีบุคลิกภาพจัดอยู่ในประเภทเดียวกันแต่ถ้าไม่มีใครที่จะมีบุคลิกภาพเหมือนกันไปทุกอย่างเลย

ในการที่จะทำความเข้าใจถึงทัศนคติพื้นฐานตามทฤษฎีของ Jung ได้นั้นจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่า Objective และความหมายของคำว่า Subjective ก่อนดังต่อไปนี้

คำว่า Objective ตามทฤษฎีของ Jung หมายถึง โลกที่อยู่รอบตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้คน สิ่งของ การเมือง เศรษฐกิจ สถาบันทางสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้นอกจากตนเองจะสามารถรับรู้ได้แล้วผู้อื่นก็สามารถรับรู้ได้เช่นเดียวกับเราด้วยดังนั้นจึงสามารถเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นความจริงในลักษณะอภิวสัยสำหรับคำว่า Subjective หมายถึง โลกภายในหรือโลกส่วนตัวซึ่งไม่สามารถสำรวจจากโลกภายนอกได้โดยตรงส่วนหนึ่งการรับรู้ในโลกส่วนตัวนี้เป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลซึ่งความจริงที่เกิดจากการรับรู้ในโลกส่วนตัวนี้เป็นความจริงในลักษณะอัตวิสัยนอกจากนี้ความจริงในลักษณะอัตวิสัยยังสามารถหมายถึงความจริงของจิต (Psyche) ซึ่งอยู่ในจิตไร้สำนึกและโดยมากจะไม่ปรากฏตัวสู่จิตสำนึกโดยตรง การที่จะเข้าถึงจิตส่วนนี้ได้จะต้องได้รับการช่วยเหลือจากนักจิตบำบัดหรือใช้การวิเคราะห์ความฝัน¹⁵

ส่วนทัศนคติพื้นฐานแบบหันออกจากตนเองหรือ Extraversion ซึ่งต่อไปจะใช้คำว่าทัศนคติพื้นฐานแบบ Extraversion นั้นเกิดจากพลังงานของจิต (Libido) ไหลไปสู่โลกภายนอกและสำรวจสิ่งเหล่านั้นด้วยการรับรู้ การคิด ความรู้สึก และการกำหนดรู้ในใจ ที่เกี่ยวกับโลกภายนอกไม่ว่าจะเป็นผู้คน สัตว์หรือสภาพแวดล้อมรอบตัว รวมไปถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ผู้ที่มีทัศนคติพื้นฐานแบบ

¹⁴ Antony Storr et al., *The Essential Jung* (Princeton: Princeton University Press, 1983), p. 129.

¹⁵ Calvin S. Hall and Vernon J. Nordby, *A primer of Jungian psychology*. p. 197.

Extraversion นี้จะมีความกระตือรือร้น ใส่ใจในสิ่งรอบ ๆ ตัว อาจจะชอบสังคม ตรงไปตรงมา ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมได้ง่าย

สำหรับทัศนคติพื้นฐานแบบหันเข้าหาตนเองหรือ Introversion ซึ่งต่อไปจะใช้คำว่าทัศนคติพื้นฐานแบบ Introversion นั้นพลังงานของจิตจะไหลเข้าสู่โลกภายในของคนผู้ที่มีทัศนคติพื้นฐานแบบนี้จะสนใจในการสำรวจและวิเคราะห์โลกภายในของตน เมื่อมองจากภายนอกอาจจะเห็นว่าผู้ที่มีทัศนคติพื้นฐานแบบนี้จะมีความลังเลใจ คิดมาก เก็บตัว ไม่ยอมเข้าใกล้สนิทสนมกับใครง่าย ๆ

ในการจำแนกว่าคนใดจะมีทัศนคติพื้นฐานแบบเป็นแบบใดนั้นสามารถพิจารณาจากทัศนคติพื้นฐานที่มีลักษณะเด่นในระหว่างช่วงชีวิตของคนๆนั้น แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคนๆหนึ่งจะมีทัศนคติพื้นฐานแบบ Introversion ทว่าในบางเวลาคนๆ นั้นอาจมีทัศนคติพื้นฐานแบบ Extraversion ก็ได้ทั้งนี้เนื่องจากทัศนคติพื้นฐานทั้งสองแบบไม่สามารถปรากฏเด่นอยู่ในจิตสำนึกพร้อมกันได้หากทัศนคติพื้นฐานใดอยู่ในจิตสำนึกทัศนคติอีกอันหนึ่งก็จะอยู่ในจิตไร้สำนึก

สำหรับผู้ที่มีความเข้าใจในตนเองหรือมีอาร์คีไทป์ The Self ปรากฏขึ้นเป็นศูนย์กลางบุคลิกภาพแล้วนั้น การไหลของพลังงานจิตจะเป็นไปอย่างสมดุล การปรากฏของทัศนคติพื้นฐานทั้งสองแบบจะมีการหมุนเวียนกันอย่างราบรื่น ในการวิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครหลักในนวนิยายของดอสโตเยฟสกีนี้จะพิจารณาทั้งทัศนคติพื้นฐานที่มีลักษณะเด่นของตัวละครและพิจารณาถึงความสมดุลของทัศนคติพื้นฐานทั้งสองลักษณะประกอบกัน

ส่วนหน้าที่ (The Function) ซึ่งมีความสำคัญเท่ากับทัศนคติพื้นฐานนั้น จุงแบ่งออกเป็น 4 ประการคือ การคิด (Thinking) การรู้สึก (Feeling) การรับรู้สัมผัส (Sensing) และการกำหนดรู้ในใจ (Intuition) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การคิด เป็นหน้าที่ทางสติปัญญา (Intellectual Function) ในการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เช่น การเลือกใช้มโนทัศน์ (Concept) หรือกลวิธีต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา หรือการตีความโดยใช้เหตุผลและตรรกะ

ความรู้สึกเป็นการทำหน้าที่ในการให้คุณค่าเป็นการรู้สึกในคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทำให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขหรือเกิดความเจ็บปวด โกรธ กลัว เศร้า เสียใจ รื่นเริง รัก เป็นต้น¹⁶

ทั้งการทำหน้าที่ทางความรู้สึกและการคิดจะมีการประเมินค่าเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเรียกว่าเป็นการทำหน้าที่เชิงเหตุผล (Rational Functions) การคิดจะมีการประเมินค่าว่า ความคิดใด

¹⁶ นวลละออ สุภาพล, ทฤษฎีบุคลิกภาพ (กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527), หน้า 142.

ถูกความคิดใดผิด ความคิดใดเข้ากันได้ ความคิดใดเข้ากันไม่ได้ ส่วนการรู้สึกจะมีการประเมินค่า ว่าน่าพึงพอใจหรือไม่น่าพึงพอใจ

ส่วนหน้าที่ การรับรู้สัมผัส และการกำหนดรู้ในใจเป็นการทำหน้าที่โดยไม่มีการใช้เหตุผล ตัดสิน (Irrational Functions) แต่อย่างไรเป็นการรับรู้ในสิ่งต่างๆตามที่มันเป็น¹⁷

การรับรู้สัมผัสเป็นการรับรู้ที่เกิดจากชิ้นแ่งจิดรู้สำนึกโดยระบบประสาทสัมผัส (Sense Organs) ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส และการสัมผัสทางกาย รวมถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในร่างกายด้วย

การกำหนดรู้ในใจเป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นทันทีทันใดเช่นเดียวกับการรับรู้สัมผัสที่ไม่ต้องผ่านการประเมินค่าแต่การกำหนดรู้ในใจแตกต่างจากการรับรู้สัมผัสเพราะหากคนๆนั้นเกิดการกำหนดรู้ในใจขึ้นคนๆนั้นไม่สามารถระบุแหล่งที่มาของความรู้ที่เกิดขึ้นได้แต่ถ้าหากคนๆนั้นมีการรับรู้สัมผัสคนๆนั้นจะสามารถระบุได้ว่าแหล่งที่มาของความรู้้นั้นมาจากไหน เช่น ฉันทปวดฟัน ฉันทเห็นปลาฉลาม เป็นต้น¹⁸ แต่ทว่าการเกิดความรู้จากการกำหนดรู้ในใจคนๆนั้นไม่สามารถระบุได้ว่าความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากไหน อาจบอกได้แต่เพียงว่า มาจากฟ้า ดังนั้น การกำหนดรู้ในใจจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า สัมผัสที่หก (Sixth Sense) การกำหนดรู้ในใจทำให้คนๆนั้นสามารถสัมผัสโลกได้โดยตรง ทำให้คนๆนั้นมีความสามารถที่จะรู้ความจริงที่เป็นจุดสำคัญๆ ได้ ตัวละครที่มีการกำหนดรู้ในใจทำหน้าที่เด่นในบุคลิกภาพได้แก่ ซอสสิมาและอโลชาตัวละครจากนวนิยายเรื่องพี่น้องคารามาซอฟ การกำหนดรู้ในใจของตัวละครทั้งสองนี้ทำให้บุคลิกภาพมีพัฒนาการไปสู่การรู้จักตนในที่สุดและการกำหนดรู้ในใจของซอสสิมานั้นนอกจากจะทำให้รู้จักตนแล้วยังสามารถเข้าใจในชะตากรรมของผู้อื่นได้ด้วย

ถึงแม้ว่าบุคลิกภาพของคนๆหนึ่งจะมีหน้าที่ 4 ประการดังที่กล่าวมาแล้วแต่หน้าที่ทั้ง 4 ประการก็มีได้ปรากฏอยู่ในจิตรู้สำนึกโดยพร้อมเพรียงกัน ในจิตรู้สำนึกจะมีเพียงหน้าที่ 2 ประการเท่านั้นที่ปรากฏอยู่ส่วนหน้าที่อีก 2 ประการจะอยู่ในจิตไร้สำนึก นอกจากนี้หน้าที่ 4 ประการดังกล่าวจะมีบทบาทไม่เท่าเทียมกัน หน้าที่ที่มีบทบาทเด่นในจิตรู้สำนึกมากกว่าจะทำหน้าที่เป็น Superior Function ส่วนหน้าที่ที่มีบทบาทช่วยเรียกว่า Auxiliary Function ส่วนหน้าที่ที่มีบทบาทน้อยที่สุดเรียกว่า Inferior Function โดยจะมีหน้าที่ที่มีบทบาทช่วยเช่นเดียวกัน

¹⁷ นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวดิน), ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 57.

¹⁸ Calvin S. Hall and Vernon J. Nordby, A primer of Jungian psychology, p. 99.

สำหรับผู้ที่มีความเข้าใจในตนเองอย่างสมบูรณ์นั้น การทำหน้าที่ทั้ง 4 ประการจะมีบทบาทร่วมกันอย่างสมดุลไม่มีการทำหน้าที่ใดมีบทบาทต่อจิตสำนึกมากกว่ากัน ไม่มีส่วนที่เด่น ส่วนที่ช่วยหรือส่วนที่ด้อย การทำหน้าที่จะมีบทบาทเท่าๆ กันในบุคลิกภาพ

เมื่อนำทัศนคติพื้นฐาน 2 ลักษณะและหน้าที่ 4 ประการดังกล่าวข้างต้นมาประกอบกันทำให้สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดคนเราจึงมีบุคลิกภาพแตกต่างกันโดยบุคลิกภาพของคนเราสามารถแบ่งได้ 8 ประเภท แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าคน ๆ หนึ่งจะมีบุคลิกภาพจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน แต่ทว่าไม่มีใครที่จะมีบุคลิกภาพเหมือนกันเลย

บุคลิกภาพทั้ง 8 ประเภทมีดังนี้

2.2.4.1 บุคลิกภาพประเภท Extraverted Thinking Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จะมุ่งทำความเข้าใจโลกภายนอกโดยใช้ความคิด เช่น นักวิทยาศาสตร์ผู้พิศมัยในการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป้าหมายของผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ คือ การได้ค้นพบ กฎธรรมชาติ สูตรหรือทฤษฎีต่างๆ ผู้ที่มีบุคลิกภาพนี้สำหรับบุคลิกประเภท Extraverted Thinking Type ได้แก่ คาร์วิน (Darwin) หรือ ไอสไตน์ (Einstein) เป็นต้น

ในขณะที่ความคิดมีบทบาทเด่นในบุคลิกภาพ หน้าที่อื่น ๆ เช่น ความรู้สึกก็จะถูกเก็บอยู่ในจิตไร้สำนึกดังนั้นผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จึงอาจดูเย็นชา ขาดความละเอียดละไม

2.2.4.2 บุคลิกภาพประเภท Introverted Thinking Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จะมุ่งทำความเข้าใจในความคิดของตนเป็นสำคัญ คนเหล่านี้มักมีลักษณะเป็นนักปรัชญา หรือเป็นนักจิตวิทยาอัตถิภาวะนิยม (Existential Psychologist) ซึ่งจะเป็นผู้แสวงหาความเข้าใจถึงความจริงแท้ในการดำรงอยู่ของตน หากมีบุคลิกภาพแบบนี้เข้มข้นก็จะทำให้ความคิดของคนผู้นั้นขาดความสัมพันธ์กับโลกภายนอกซึ่งอาจส่งผลให้มีอาการทางจิตเกิดความแปลกแยกกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นอาการที่เรียกว่า จิตเภท (Schizophrenic)

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้มักสมาคมกับผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบเดียวกันด้วยการใช้เหตุผล การอธิบาย การกำหนดนิยาม ทั้งนี้เนื่องจากคนเหล่านี้มักกันตนออกจากความรู้สึกซึ่งถูกเก็บกอดอยู่ในจิตไร้สำนึก คนเหล่านี้จะดูปราศจากอารมณ์ กันตนเองออกห่างในการสมาคมทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้ไม่ให้คุณค่าแก่คนอื่น เพราะคนเหล่านี้ต้องการอยู่ลำพังเพื่อติดตามความคิดตน ดังนั้นคนเหล่านี้จึงมีลักษณะหัวแข็ง คือดิ่ง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น จนถึงขั้นหยิ่ง โสจองหงอเนื่องจากผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Thinking Type นี้มีแหล่งความคิดจากโลกภายในหรือ อัตวิสัย (Subject) ดังนั้นจึงอาจมี

ความผิดปกติอาจเป็นคนเพื่อฝัน อาจทำคนเป็นผู้เสียสละเกินไปซึ่งเป็นผลมาจากความรู้สึกที่ถูกเก็บกดเอาไว้

2.2.4.3 บุคลิกภาพประเภท Extraverted Feeling Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Feeling Type นี้ มักมีบุคลิกภาพเปลี่ยนไปตามความรู้สึกซึ่งเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปทำให้ความรู้สึกเปลี่ยนตาม ดังนั้นคนเหล่านี้จึงดูเหมือนเป็นคนไม่แน่นอน มักแสดงอาการพูดพล่าม เต็มไปด้วยอารมณ์ บางคราวอาจแสดงความโอ้อวด เอาหน้า และเจ้าอารมณ์ เป็นคนที่รักง่ายหน่ายเร็ว ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Feeling Type นี้มักให้ความใส่ใจกับความแปลกใหม่อยู่เสมอ เช่น ความคิด ความเห่อในแฟชั่นแบบล่าสุด เป็นต้น แต่ทว่าความคิดที่ถูกเก็บกดเมื่อแสดงออกมาจะมีลักษณะล้าสมัยไม่พัฒนา ทฤษฎีของ Jung กล่าวว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้มักเป็นผู้หญิง

2.2.4.4 บุคลิกภาพประเภท Introverted Feeling Type

บุคลิกภาพประเภท Introverted Feeling Type นี้มักพบมากกว่าในผู้หญิงเช่นเดียวกับผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Feeling Type แต่ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จะเป็นคนที่เก็บความรู้สึก จะเป็นคนเงียบๆ เข้าถึงได้ยาก มีลักษณะ ครุ่นคิด หดหู่ หรือเก็บกด แต่อย่างไรก็ตามคนเหล่านี้สามารถบอกถึงความประทับใจที่เกิดขึ้นภายในตน ความสงบเงียบและสิ่งที่ตนได้เก็บซบไว้หลายคนจึงมีความสามารถพิเศษที่ดึงดูดใจคนได้ซึ่งหลายคนอาจจะเรียกผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ว่าเปรียบเสมือนสายน้ำที่แม้ผิวหน้าจะนิ่งราบเรียบแต่ทว่าเบื้องล่างลึกลงไปอาจไหลเชี่ยวก็เป็นได้ อันที่จริงแล้วถึงแม้ว่าคนเหล่านี้จะมีความรู้สึกที่ลึกซึ้งแต่ทว่าบางครั้งอาจมีพาหุทางอารมณ์จนทำให้เพื่อนๆ หรือผู้ที่อยู่ใกล้ซิดเกิดความประหลาดใจได้

2.2.4.5 บุคลิกภาพประเภท Extraverted Sensation Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Sensation Type ส่วนมากเป็นผู้ชาย จะให้ความสนใจในการรวบรวมข้อเท็จจริง(Facts)เกี่ยวกับโลกภายนอก ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้เป็นผู้นิยมความเป็นจริง (Realistic) เป็นนักปฏิบัติและคือร้อน แต่ทว่าคนเหล่านี้ไม่ได้ใส่ใจใคร่ครวญว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวมีความหมายอย่างไรคนเหล่านี้จะยอมรับโลกอย่างที่เป็น โดยไม่ได้คิดหรือคาดการณ์ล่วงหน้าแต่อย่างใด ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Sensation Type นี้จะเป็นคนมีชีวิตชีวา ชอบสิ่งที่ทำให้ตื่นเต้นเร้าใจ ให้ความสำคัญกับสิ่งที่น่าพอใจกับความรู้สึกทางกายเป็นผู้มีความรู้สึกตื่นเงิน ดำเนินชีวิตไปอย่างง่าย ๆ เรื่อยๆ ขอเพียงเกิดความพึงพอใจ แต่ทว่าหากผู้ใดมีบุคลิกภาพประเภทนี้เข้มข้นก็จะกลายเป็นคนหยาบคายเป็นพวกเสแสร้งชอบ โอ้อวดผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท

Extraverted Sensation Type นี้จะมีความรู้สึกไว มีจิตใจอ่อนไหวจนถึงอ่อนแอสามารถประทับใจอะไรได้ง่ายๆ

2.2.4.6 บุคลิกภาพประเภท Introverted Sensation Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Sensation Type นี้จะมีลักษณะหมกมุ่นอยู่กับการสัมผัสรู้ในใจของตนเองห่างจากโลกภายนอก การแสดงออกถึงตัวตนของผู้ที่มีบุคลิกประเภทนี้ทำได้ยาก ยกเว้นแสดงผ่านงานศิลปะ คนที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Sensation Type มักจะเว้นจากการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์แต่จะยอมรับสิ่งต่างๆ โดยพยายามจำกัดตนเอง

2.2.4.7 บุคลิกภาพประเภท Extraverted Intuition Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Intuition Type นี้มักจะเป็นผู้หญิงซึ่งจะมีลักษณะของความไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงง่าย จิตใจไม่คงที่ ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้มักมีความสนใจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วความสนใจมักกระโดดจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่งเพื่อค้นหาความเป็นไปได้จากโลกภายนอก เนื่องจากคนเหล่านี้มีจุดอ่อนในการใช้ความคิดจึงไม่อาจจดจ่ออยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรืองานใดงานหนึ่งได้นานๆ ด้วยการที่ชอบความท้าทายชอบความแปลกใหม่ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Extraverted Intuition Type นี้จึงเหมาะแก่งานในลักษณะของที่ปรึกษา เช่นที่ปรึกษาในการลงทุนใหม่ ๆ การทำงานประจำเป็นสิ่งที่คนที่มีบุคลิกภาพแบบนี้ไม่อาจทนได้ เพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย คนเหล่านี้อาจจะมึนงานอดิเรกมากแต่ว่าในที่สุดก็จะเบื่อหน่ายในสิ่งเหล่านั้น

2.2.4.8 บุคลิกภาพประเภท Introverted Intuition Type

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Intuition Type นี้มักมีลักษณะเป็นศิลปิน หรือคนช่างฝัน เป็นนักพยากรณ์ (Prophets) ผู้มีวิสัยทัศน์ และเป็นคนที่มีชีวิตชีวา แต่ทว่าผู้คนเหล่านี้อาจดูเป็นคนลึกลับสำหรับผู้อื่นพอๆกับที่ตนเองก็ไม่เข้าใจความฉลาดพิเศษที่มีอยู่ในตน ทว่าหากผู้ที่มีบุคลิกประเภทนี้ไม่ได้เข้าหาโลกภายนอกก็จะทำให้สื่อสารกับผู้อื่นไม่รู้เรื่องยกเว้นคนแบบเดียวกัน

คนที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Intuition Type นี้จะคล้ายกับคนที่ถูกโดดเดี่ยวจากโลกเนื่องจากบุคลิกภาพจะได้รับอิทธิพลจากอาร์คีไทป์ที่อยู่ในจิตไร้สำนึกซึ่งตนเองก็ยากที่จะเข้าใจ

ผู้ที่มีบุคลิกภาพประเภท Introverted Intuition Type นี้จะก้าวกระโดดจากจิตภาพ (Image) ที่เกิดขึ้นในตนจากจินตภาพหนึ่งไปสู่อีกจินตภาพหนึ่งอยู่เสมอหากคนที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ไม่อาจรักษาความใส่ใจที่มีต่อจินตภาพของตนได้ก็จะทำให้มีบุคลิกภาพเป็นไปในทางลบ ในทางตรงกันข้ามหากความใส่ใจในจินตภาพเป็นไปอย่างมั่นคงก็จะทำให้ผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบนี้สามารถ

เข้าใจกระบวนการทำงานของจิต (Psychic Process) ได้ จะเป็นผู้ที่ญาณสังหรณ์ที่ชัดเจน มี
วิสัยทัศน์ที่ดีเลิศ

